

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Právnická fakulta

Martina Soukupová

TRESTNÍ PŘÍKAZ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Ingrid Galovcová, Ph.D.

Katedra: Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 10. 7. 2020

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 117 949 znaků včetně mezer.

Martina Soukupová

V Praze dne 10. 7. 2020

Obsah

Úvod	5
1. Historický vývoj právní úpravy trestního příkazu	7
1.1. Vývoj právní úpravy trestního příkazu do roku 1993	7
1.2. Vývoj právní úpravy trestního příkazu po roce 1993	9
2. Současná právní úprava trestního příkazu.....	11
2.1. Podmínky vydání trestního příkazu	11
2.2. Povaha trestního příkazu	16
2.3. Trestní sankce ukládané trestním příkazem	18
2.4. Formální náležitosti trestního příkazu a jeho doručování	25
3. Opravné prostředky proti trestnímu příkazu, zejména odpor a jeho specifika.....	28
3.1. Podání odporu.....	28
3.2. Navrácení lhůty a vzdání se práva k podání odporu	30
3.3. Odpor a zásada zákazu reformationis in peius	32
3.4. Mimořádné opravné prostředky.....	34
4. Trestní příkaz a základní zásady trestního řízení	37
4.1. Zásada rychlosti trestního řízení	37
4.2. Zásada veřejnosti, ústnosti a bezprostřednosti trestního řízení	38
4.3. Zásada zajištění práva na obhajobu a právo na používání mateřského jazyka.....	40
4.4. Zásada materiální pravdy a zásada volného hodnocení důkazů	42
5. Poškozený a náhrada škody v trestním příkazu.....	44
5.1. Uplatnění nároku na náhradu škody.....	44
5.2. Poškozený a opravné prostředky	45
Závěr.....	49

Seznam použité literatury	51
Seznam použitých zkratk	56
Abstrakt.....	57
Abstract.....	58
Klíčová slova.....	60
Key words	60

Úvod

Trestní příkaz je v dnešní době hojně užívaným institutem trestního práva, což jasně dokazují i dostupné statistiky Ministerstva Spravedlnosti¹, podle kterých se v letech 2013 – 2018 podíl věcí skončených trestním příkazem pohyboval okolo 50 %. Nejvyšší hodnoty tento podíl dosáhl v roce 2013, konkrétně tedy 51,3 %, a od této doby se sice začala projevovat mírně klesající tendence, avšak stále se podíl věcí vyřízených trestním příkazem pohybuje těsně pod hranicí 50 %. V našem právním řádu byl trestní příkaz poprvé zakotven v roce 1973 a jde o institut, který ve vybraných věcech podstatně zkracuje a urychluje průběh řízení, což je bezpochyby jedním z důvodů, proč se tento institut stal tak oblíbeným a často využívaným. Vydání trestního příkazu je totiž možné bez projednání věci v hlavním líčení, a to pouze na základě opatřených důkazů, pokud jimi byl skutkový stav spolehlivě prokázán. Takto vydaný trestní příkaz má povahu odsuzujícího rozsudku a jde tedy o rozhodnutí ve věci samé, kterým lze rozhodnout o vině obviněného a uložit mu trest. Tento zvláštní způsob řízení, který bezpochyby představuje značné zjednodušení, s sebou však nese i určité nedostatky. Při užití trestního příkazu se vůbec neuplatní některé základní zásady trestního řízení a jiné jsou přinejmenším do určité míry oslabeny, což může v některých případech vyústit až v porušení základních lidských práv a svobod. Stejně tak je při užití trestního příkazu problematickým tématem postavení poškozeného a možnost uplatnění jeho nároku na náhradu škody, především proto, že poškozený není oprávněn k podání opravného prostředku.

Tato diplomová práce je rozdělena celkem na pět hlavních částí, přičemž v první kapitole se pro účely pochopení institutu trestního příkazu jako takového budu zabývat historickým vývojem trestního příkazu v naší právní úpravě. V dalších kapitolách se již budu věnovat právní úpravě současné, konkrétně pak ve druhé kapitole provedu rozbor obecné úpravy trestního příkazu, kterou můžeme nalézt v ust. §§ 314e a 314f trestního řádu, přičemž za sporné otázky zde lze považovat, zda není rozsah věcí, ve kterých je možné rozhodnout prostřednictvím trestního příkazu, příliš široký či zda může řízení před samosoudcem, a tedy i vydání trestního příkazu, proběhnout pouze před soudem okresním jako soudem prvního stupně nebo i před soudem krajským.

¹ České soudnictví 2018: Výroční statistická zpráva, Ministerstvo Spravedlnosti, str. 56, dostupné také na: https://www.justice.cz/documents/12681/719244/Ceske_soudnictvi_2018_vyrocní_stat_zprava.pdf/7a0eb503-6fd7-4b70-b31f-882398651520.

Třetí kapitola se bude týkat právní úpravy opravných prostředků proti trestnímu příkazu, zejména odporu, kterému v trestním řádu připadá ust. § 314g, a jeho specifik. V právní úpravě odporu se jako nejdiskutovanější problém jeví současná absence zásady zákazu *reformationis in peius*. Následně se ve čtvrté a páté kapitole více zaměřím na nejproblematictější oblasti současné právní úpravy trestního příkazu, kterým jsou právě z důvodu jejich rozporuplnosti věnovány samostatné kapitoly. Čtvrtá kapitola tedy bude pojednávat o některých zásadách trestního řízení a jejich užití, neužití či omezení při rozhodnutí ve věci trestním příkazem. Hlavním tématem kapitoly páté bude trestní příkaz a náhrada škody, zejména pak postavení poškozeného a jeho možnosti vůbec ovlivnit průběh řízení a domoci se tak svého práva na náhradu škody. Cílem práce samotné je v jejím úvodu shrnout vývoj právní úpravy trestního příkazu a její současný stav a v její druhé části především upozornit na sporné otázky a nedostatky současné právní úpravy, případně i navrhnout jejich možné budoucí řešení nebo zhodnotit řešení již navržená.

1. Historický vývoj právní úpravy trestního příkazu

V této úvodní kapitole bych pro lepší porozumění institutu trestního příkazu jako takového ráda stručně nastínila jeho legislativní vývoj na našem území, počínaje rakouskou úpravou mandátního řízení a konče prozatím poslední novelizací trestního řádu provedenou zákonem č. 114/2020 Sb. ze dne 3. 3. 2020, která nabyla účinnosti ke dni 1. 6. 2020.

1.1. Vývoj právní úpravy trestního příkazu do roku 1993

Trestní příkaz, respektive jeho určitá obdoba, byl na našem území poprvé představen již v období Rakouska-Uherska zákonem č. 119/1873 ř.z. ze dne 23. 5. 1873 a konkrétně se právní úprava trestního příkazu nacházela v jeho ust. §§ 460–462. Trestní příkaz byl v té době vydáván v rámci tzv. řízení mandátního, přičemž podmínky pro jeho vydání byly poněkud odlišné, a podstatně přísnější, než v současné době. Muselo se jednat o trestný čin velmi nepatrný, pro který zákon ukládal trest odnětí svobody nejvýše na jeden měsíc nebo trest peněžitý, přičemž takový trestný čin musel být navíc oznámen veřejným úřadem.² Dále pak bylo mandátní řízení možné vést pouze proti obviněnému, který byl na svobodě a zároveň mohl být trestní příkaz vydán pouze na návrh státního zastupitelství.³ Podstatně omezené byly i tresty, které mohl soudce trestním příkazem uložit, když např. trest odnětí svobody nemohl přesáhnout tři dny a peněžitý trest se ukládal v maximální výši patnácti zlatých s několika drobnými výjimkami.⁴ Ve srovnání s dnešní úpravou se tedy dá říci, že trestní příkaz bylo možné vydat pouze ve velmi úzkém okruhu případů a stejně tak byl výrazně omezen okruh trestů, které bylo možné prostřednictvím trestního příkazu uložit. Naopak shodným rysem je například nemožnost vydání trestního příkazu ve věcech mladistvých nebo možnost podání námitek (odporu) ve lhůtě osmi dnů.⁵ Právní úprava trestního příkazu se přirozeně v průběhu let do určité míry dále měnila a vyvíjela,⁶ než byl z právního řádu zcela vypuštěn zákonem č. 319/1948 Sb. ze dne 22. 12. 1948, o zlidovění soudnictví, který nabyl účinnosti ke dni 1. 2. 1949 a ve svém ust. § 142 bod 4. zrušil ust. §§ 447–481 zákona č. 119/1873 ř.z., tedy mimo jiné i tehdejší úpravu trestního příkazu.

² STORCH, František, SPÁČIL, Jiří, ed. *Řízení trestní rakouské*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Klasická právnická díla (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-651-6, str. 648-649.

³ Tamtéž.

⁴ PRUŠÁK, Josef. *Československé řízení trestní platné v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. V Praze: Všeherd, 1921. Knihovna "Všeherdu", str. 192.

⁵ Tamtéž.

⁶ Např. novela provedená zákonem č. 31/1929 Sb., ze dne 21. 3. 1929.

Do platného trestního řádu z roku 1961 byl trestní příkaz po jeho více než dvacetileté absenci v našich právních předpisech zakotven novelou z roku 1973⁷ a ačkoliv se tato nová úprava trestního příkazu již do určité míry začala přibližovat jeho dnešní podobě, stále zde můžeme najít podstatné odlišnosti. Trestním příkazem mohlo být v té době rozhodováno pouze o skutkově i právně jednoduchých věcech, konkrétně o přečinech dle zákona č. 150/1969 Sb.,⁸ a vyjmenovaných trestných činech s horní hranicí trestu odnětí svobody nepřevyšující jeden rok, a to pouze u pachatelů dosud netrestaných, čímž měl trestní příkaz zastávat i jakousi výchovnou funkci.⁹ Oproti dnešní úpravě bylo možné trestním příkazem uložit pouze omezený výčet trestů a nutností bylo i splnění dvou kumulativních podmínek:

- a) doznání obviněného ke spáchání skutku nebo zjištění rozhodných skutečností prostřednictvím pozorování prováděného veřejným orgánem;
- b) návrh prokurátora na vydání trestního příkazu nebo souhlas s jeho vydáním, který se musel vztahovat i k druhu a výměře trestu.¹⁰

Tyto charakteristické znaky tehdejší právní úpravy se výrazně liší od dnešního pojetí trestního příkazu, kdy rozhodnutí o jeho vydání je zcela v kompetenci samosoudce a není tedy vyžadována žádná součinnost obviněného nebo státního zástupce. Naopak shodně se současnou právní úpravou nebylo možné vydat trestní příkaz v řízení proti mladistvému, osobě, která byla zbavena způsobilosti k právním úkonům nebo byla tato její způsobilost omezena,¹¹ a stejně tak nebylo možné uložit trestním příkazem ochranná opatření nebo souhrnný trest, byl-li předchozí trest uložen rozsudkem.¹²

Po dalším téměř dvacetiletém období existence trestního příkazu byl však s účinností ke dni 1. 7. 1990¹³ zrušen celý oddíl pátý trestního řádu. S tímto byl pro jeho rozpor s některými základními zásadami trestního řízení zrušen i institut trestního příkazu, přičemž byl označen

⁷ Provedenou zákonem č. 48/1973 Sb. ze dne 25. 4. 1973.

⁸ Ust. § 1 odst. 1: „Přečinem je zaviněný, pro společnost nebezpečný čin, jehož znaky jsou uvedeny v tomto zákoně a jenž nedosahuje stupně společenské nebezpečnosti trestného činu.“

⁹ JELÍNEK, Jiří, Jiří ŘÍHA a Zdeněk SOVÁK. *Rozhodnutí ve věcech trestních: se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018, ISBN 978-80-7502-302-5, str. 107-108.

¹⁰ Tamtéž., str. 109

¹¹ Institut zbavení a omezení způsobilosti k právním úkonům dle ust. § 10 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, byl s účinností zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, nahrazen institutem omezení svéprávnosti upraveném v ust. § 55 a násl. tohoto zákona.

¹² RŮŽEK, Antonín. *Československé trestní řízení: učebnice pro právnické fakulty*. 3., dopl. a částečně přeprac. vyd. Praha: Orbis, 1977. Učebnice (Orbis), str. 310.

¹³ Novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 178/1990 Sb. ze dne 2. 5. 1990.

za „protiprávní institut popírající právo obviněného na obhajobu“.¹⁴ Ke vztahu trestního příkazu a základních zásad trestního řízení se dále podrobněji vyjadřuji ve čtvrté kapitole.

1.2. Vývoj právní úpravy trestního příkazu po roce 1993

Absence institutu trestního příkazu v našem právním řádu však neměla dlouhého trvání, když byl znovu uveden k životu novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 292/1993 Sb. ze dne 10. 11. 1993, která nabyla účinnosti ke dni 1. 1. 1994. Jednalo se o rozsáhlejší novelizaci, která cílila zejména na zjednodušení značně komplikovaného trestního řízení a zmírnění náporu přetíženým soudům, mimo jiné právě řešením méně závažné trestné činnosti mimo hlavní líčení.¹⁵ Již touto novelou se úprava trestního příkazu výrazně přiblížila její dnešní podobě, přičemž oproti původní právní úpravě lze pro jejich význam vyzdvihnout zejména následující rozdíly:

- a) rozšíření okruhu trestních věcí, ve kterých je možné rozhodnout trestním příkazem, na všechny trestné činy, pro něž trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody do pěti let,
- b) odpadnutí podmínky doznání obviněného ve prospěch spolehlivého dokázání skutkového stavu opatřenými důkazy,
- c) zpřísnění sankcí ukládaných trestním příkazem a podstatné rozšíření jejich taxativního výčtu,
- d) odpadnutí podmínky souhlasu státního zástupce s vydáním trestního příkazu a její nahrazení možností státního zástupce podat odpor.¹⁶

Taxativní výčet sankcí ukládaných trestním příkazem se postupně rozšiřoval i nadále, když novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 152/1995 Sb.¹⁷ nově přibyl trest obecně prospěšných prací a poté s počátkem roku 2002 následoval trest vyhoštění a trest zákazu pobytu. Novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 41/2009 Sb.¹⁸ byl pak okruh trestních sankcí rozšířen naposledy pro nadcházející více než desetileté období o trest domácího vězení

¹⁴ VANTUCH, Pavel. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. Praktická knihovna (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-750-7 str.1076.

¹⁵ SOVÁK, Zdeněk. *K novelizaci trestního řádu*. Právní rozhledy. 1993, č. 5, str. 148–153.

¹⁶ JELÍNEK, Jiří, ŘÍHA Jiří a SOVÁK Zdeněk. *Rozhodnutí ve věcech trestních: se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-302-5, 110–111.

¹⁷ Účinnost k 1. 9. 1995.

¹⁸ Účinnost k 1. 1. 2010.

a trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce.¹⁹ V letošním roce jsme se však dočkali dalšího rozšíření tohoto taxativního výčtu, když novelou provedenou zákonem č. 114/2020 Sb. ze dne 3. 3. 2020, která nabyla účinnosti dne 1. 6. 2020, byl pod písmeno e) ust. § 314e odst. 2 zařazen zcela nový trest zákazu držení a chovu zvířat, který se toutéž novelou zařadí do trestního zákoníku v rámci zpřísnění stávající právní úpravy týkající se týrání zvířat.²⁰

Mezi další významné změny, kterými se v průběhu let právní úprava trestního příkazu postupně formovala do jeho dnešní podoby, patří bezpochyby možnost rozhodnout trestním příkazem o náhradě škody, zatímco předchozí právní úprava dovolovala pouze odkázání poškozeného na řízení ve věcech občanskoprávních. V úpravě odporu proti trestnímu příkazu je určitě nutné zmínit upuštění od aplikace zásady zákazu *reformationis in peius*, přičemž obě tyto významné změny byly představeny bezprostředně po obnovení oddílu pátého trestního řádu s účinností k 1. 1. 1994.²¹ Bez povšimnutí rozhodně nelze nechat ani novelu z roku 2002,²² kterou bylo upuštěno od možnosti uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody, čemuž se budu podrobněji věnovat ve druhé kapitole. Některými novelizacemi pak byly provedeny pouze změny menšího rozsahu, když např. jedna z posledních novel, která nabyla účinnosti ke dni 18. 3. 2017, provedená zákonem č. 55/2017 Sb., pouze sjednocuje terminologii s terminologií zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník a nahrazuje tak institut zbavení a omezení způsobilosti k právním jednáním institutem omezení svéprávnosti.

¹⁹ VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 3., dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-80-7400-321-9, str. 574.

²⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 114/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, dostupné také na: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=214>.

²¹ Provedená zákonem č. 292/1993 Sb. ze dne 10. 11. 1993.

²² Provedená zákonem č. 265/2001 Sb. ze dne 29. 6. 2001.

2. Současná právní úprava trestního příkazu

V této kapitole se již zaměřím na současnou právní úprav trestního příkazu, přičemž nejprve se budu věnovat podmínkám pro jeho vydání, dále pak jeho povaze a zařazení mezi další instituty trestního práva, trestním sankcím, které lze prostřednictvím trestního příkazu uložit a konečně jeho formálním náležitostem a doručování.

2.1. Podmínky vydání trestního příkazu

Trestní příkaz je v naší právní úpravě zařazen mezi zvláštními způsoby řízení v části třetí, hlavě dvacáté trestního řádu, konkrétně pak v jeho oddíle pátém. Řízení před samosoudcem, pod které trestní příkaz spadá, je pak upraveno v oddíle čtvrtém, v ust. § 314a a násl. trestního řádu a vyznačuje se méně formálním a zrychleným průběhem řízení, přičemž ho lze konat u typově méně závažných trestných činů, u kterých zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let.²³ Je však otázkou, zda se opravdu jedná pouze o méně závažné trestné činy, když kritérium horní hranice trestu odnětí svobody do pěti let splňuje více jak 80 % skutkových podstat uvedených v trestním zákoníku, přičemž velmi rezervovaně se k tomuto vyjadřuje například Vantuch, který v této souvislosti poukazuje na extenzivní pojetí institutu trestního příkazu a přesun těžiště trestního řízení mimo hlavní líčení.²⁴ S tímto se dále ztotožňuje i Šámal, který taktéž považuje okruh trestních věcí, které spadají do pravomoci samosoudců, a je v nich tedy možné rozhodnout trestním příkazem, za příliš široký a zároveň poukazuje na to, že při zúžení tohoto okruhu by mohlo častěji docházet k užití institutů podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání, a bylo by tak dosaženo větší proporcionality dalších alternativních způsobů řešení trestních věcí ve vztahu k trestnímu příkazu, který pro jeho jednoduchost bývá soudy často preferován.²⁵ Při pohledu na statistické hodnoty prakticky není možné se s těmito názory neztotožnit. V průběhu let se právní úprava vyvíjela směrem k rozšiřování okruhu věcí spadajících do pravomoci samosoudců, až bylo dosaženo již výše zmíněné hodnoty více než 80 % všech skutkových podstat, přičemž statistika četnosti užití trestního příkazu v praxi zmíněná v úvodu této práce hovoří taktéž jasně, když se množství trestních věcí vyřízených trestním příkazem stabilně

²³ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, str. 803.

²⁴ VANTUCH, Pavel. *K významu a opodstatněnosti trestního příkazu v trestním řádu*. Právní rozhledy. 1996, č. 1, str. 4–9.

²⁵ MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 1999. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-572-8, str. 838.

pohybuje kolem 50 %. Klaněla bych se tedy k možnosti určitým způsobem opět omezit okruh věcí spadajících do pravomoci samosoudců takovým způsobem, aby se jednalo skutečně o typově méně závažné trestné činy, jelikož není možné, aby toto kritérium splňovaly více než čtyři pětiny skutkových podstat obsažených v trestním zákoníku. Dokázala bych se ztotožnit např. s návrhem, který představuje možnost rozhodnutí trestním příkazem u trestných činů, na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje dvě léta (příp. tři léta).²⁶

Dále je sporné, a dosavadní judikatura se v tomto rozchází, zda řízení před samosoudcem připadá v úvahu pouze v řízení před okresním soudem, jakožto soudem prvního stupně, nebo zda je možné ho provést i v řízení o trestných činech, jejichž horní hranice trestu odnětí svobody nepřevyšuje pět let, ale k jejich projednání v prvním stupni je ze zákona příslušný krajský soud.²⁷ Dosavadní většinový názor se přiklání spíše k tomu, že to možné není, jelikož krajské soudy jako soudy prvního stupně rozhodují výhradně v senátech, nemá-li výslovně rozhodnout předseda senátu,²⁸ a v trestním řádu chybí ustanovení, které by rozhodování samosoudce v řízení před krajským soudem jako soudem prvního stupně umožňovalo výslovně.²⁹ Touto otázkou se pak zabýval i Nejvyšší soud a Nejvyšší státní zastupitelství ve společném podnětu k úpravě trestního řádu, a i přes stávající převažující názory je navrhováno zakotvení možnosti rozhodování samosoudce v prvním stupni i na úrovni krajského soudu do stávajícího ust. § 314a odst. 1 trestního řádu.³⁰ Případná změna právní úpravy by tedy konečně mohla tento spor vyjasnit, avšak prozatím tento návrh nebyl adaptován do žádné z projednávaných změn trestního řádu, s výjimkou plánované rekodifikace trestního práva procesního, jejíž účinnost ale pravděpodobně nelze v nejbližší době očekávat.³¹ Osobně se pak přikláním spíše k menšinovému názoru, tedy že samosoudce je i v této chvíli oprávněn rozhodnout ve věcech, k jejichž rozhodování je příslušný krajský soud jako soud prvního stupně, a to přestože ust. § 31 odst. 1 ZSS stanoví, že krajský soud rozhoduje v senátech, hned

²⁶ JELÍNEK, Jiří, ŘÍHA Jiří a SOVÁK Zdeněk. *Rozhodnutí ve věcech trestních: se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-302-5, str. 131.

²⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, str. 3541.

²⁸ Viz. např. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 8. 1. 1998, sp. zn. 9 To 152/97.

²⁹ Na rozdíl od trestního řádu např. občanský soudní řád toto upravuje ve svém ust. § 36 odst. 3, když stanoví, že v řízení před krajským soudem jako soudem prvního stupně jedná a rozhoduje samosoudce, přičemž senát rozhoduje v prvním stupni, stanoví-li tak zákon.

³⁰ ŠÁMAL, Pavel, ŘÍHA, Jiří, STRYA, Jan. *Odklony v justiční praxi – 1. část*. Trestněprávní revue. 2019, č. 9, str. 177-186.

³¹ Viz. ust. § 21 odst. 2, 3 pracovní verze paragrafového znění, které je aktuální ke dni 1. 1. 2020, dostupné na <https://tpp.justice.cz>.

druhá věta tohoto ustanovení dává samosoudcům zmocnění k rozhodování v případech stanovených zákony o řízení před soudy. V této souvislosti se domnívám, že ust. § 314a odst. 1 trestního řádu i v této chvíli dostatečně zakotvuje možnost samosoudce rozhodovat o trestných činech, na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let, a to bez ohledu na skutečnost, zda se jedná o trestný čin, o kterém rozhoduje v prvním stupni okresní či krajský soud. Pro větší určitost a odstranění stávajících rozporů bych se však bezpochyby přiklonila k výslovnému zakotvení této možnosti v ust. § 314a odst. 1 trestního řádu.

Výjimku, která nespadá do rozhodovací sféry samosoudce, tvoří situace podle ust. § 314a odst. 2 trestního řádu, kdy má být uložen souhrnný nebo společný trest a o uložení dřívějšího trestu rozhodoval senát, jelikož v takovém případě je k projednání dané věci opět příslušný senát, a samosoudce je tedy povinen nařídit hlavní líčení v senátu, resp. hlavní líčení musí být opakováno, byla-li tato skutečnost zjištěna v jeho průběhu.³² Samosoudce má pak v řízení, na základě ust. § 314b odst. 4 trestního řádu, stejná práva a povinnosti jako senát a jeho předseda. Trestní řád dále ve svém ust. § 314c odst. 1 stanoví, že v řízení před samosoudcem se nekoná předběžné projednání obžaloby či návrhu na potrestání, nýbrž samosoudce je ve stejném rozsahu přezkoumává, přičemž teprve není-li možný postup dle ust. § 314c odst. 1, 2 trestního řádu, může samosoudce přistoupit k vydání trestního příkazu.³³

Jestliže je skutkový stav věci na základě získaných důkazů spolehlivě prokázán, může samosoudce na základě ust. § 314e odst. 1 trestního řádu meritorně rozhodnout právě vydáním trestního příkazu bez projednání věci v hlavním líčení, pouze na základě spisového materiálu.³⁴ Jedná se o podstatný rozdíl oproti dřívější právní úpravě trestního příkazu, kdy bylo vydání trestního příkazu podmíněno doznáním obviněného.³⁵ Toto potvrdil i Nejvyšší soud, když dle jeho vyjádření již není pro vydání trestního příkazu nutné doznání obviněného a dokonce ho lze vydat i za předpokladu, že obviněný svou vinu odmítá a líčí rozhodné skutečnosti odlišně, než vyplývají ze získaných důkazů, je-li zároveň skutkový stav opatřenými důkazy spolehlivě prokázán.³⁶ Zároveň však Nejvyšší soud konstatoval, že ke spolehlivému prokázání skutkového

³² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, str. 3543.

³³ Tamtéž, str. 3573.

³⁴ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, str. 804.

³⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, str. 3574.

³⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 7. 1996, sp. zn. 2 Tzn 121/96.

stavu je nutné i prověření obhajoby obviněného, a případně tedy nařízení hlavního líčení za tímto účelem, existují-li jakékoliv pochybnosti o skutkovém stavu a obhajoba obviněného nebyla potvrzena nebo vyvrácena opatřenými důkazy.³⁷ Stejně tak nelze považovat skutkový stav za spolehlivě prokázaný opatřenými důkazy, rozchází-li se výpověď obviněného a výpověď poškozených co do výše škody způsobené trestným činem proti majetku, přičemž i v tomto případě není podklad pro vydání trestního příkazu dostatečný a mělo by proběhnout hlavní líčení s rozsáhlejším dokazováním, aby byla náležitě zjištěna skutečná výše škody.³⁸ Judikatura dále konkretizuje, že spolehlivé prokázání skutkového stavu zahrnuje mimo jiné i zjištění poměrů obviněného a dalších okolností, které mohou mít význam např. pro uložení vhodného druhu trestu, případně jeho výměry.³⁹

Vydání trestního příkazu je přitom dovoleno i ve zjednodušeném řízení po zkráceném přípravném řízení, jak uvádí ust. § 314e odst. 1 trestního řádu, přičemž samosoudce k tomu může přistoupit bezprostředně po výsledku obviněného ve smyslu ust. § 314b odst. 2 trestního řádu nebo i bez jeho provedení, jelikož není pro vydání trestního příkazu nezbytně nutný, pokud samosoudce považuje skutkový stav za spolehlivě prokázaný důkazy opatřenými ve zkráceném přípravném řízení.⁴⁰ S tímto postupem pak souvisí poněkud odlišná povaha dokazování, kdy důkazem může být i protokol sepsaný před zahájením trestního stíhání⁴¹ nebo úřední záznamy o vysvětlení osob.⁴² Vantuch pak právě v této souvislosti navrhuje změnu právní úpravy *de lege ferenda*, ve které by se podle něj mělo doplnit ust. § 314e odst. 1 trestního řádu v tom smyslu, že trestní příkaz lze vydat, „*pokud je skutkový stav spolehlivě prokázán opatřenými důkazy nebo úředními záznamy,*“⁴³ jelikož při konání zkráceného přípravného řízení nebo i standardního vyšetřování obsahuje spisový materiál především úřední záznamy a není tak dost dobře možné skutkový stav spolehlivě prokázat opatřenými důkazy, s čímž se ztotožňuje i Jelínek.⁴⁴ Úřední záznam lze totiž podle ust. § 158 odst. 6 trestního řádu použít jako důkaz v trestním řízení pouze za podmínek stanovených trestním řádem, přičemž trestní

³⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 11. 2002, sp. zn. 4 Tz 79/2002.

³⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 5. 2001, sp. zn. 5 Tz 74/2001.

³⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 2. 2001, sp. zn. 4 Tz 5/2001.

⁴⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, str. 3549.

⁴¹ Viz. ust. §§ 158 odst. 9, 158a a 179b odst. 3 trestního řádu.

⁴² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, str. 3550.

⁴³ VANTUCH, Pavel. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. Praktická knihovna (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-750-7, str. 1077.

⁴⁴ JELÍNEK, Jiří (ed.) *Alternativní řešení trestních věcí*. Sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny, květen 2015, trestní sekce. Praha: Leges. ISBN 978-80-7502-109-0, str. 14-15.

řád se výslovně k této možnosti při vydání trestního příkazu nevyjadřuje a lze se tak pouze domnívat, že takový byl úmysl zákonodárce, když umožnil vydání trestního příkazu i po konání zkráceného přípravného řízení.⁴⁵

Dá se tedy říci, že všechny výše uvedené skutečnosti jsou podmínkami, které je nutno splnit pro rozhodnutí ve věci trestním příkazem a v případě, že podmínky pro vydání trestního příkazu splněny nejsou, samosoudce ve věci nařídí hlavní líčení. Kromě pozitivních podmínek pro vydání trestního příkazu však obsahuje naše právní úprava i podmínky negativní a trestní příkaz tedy dle ust. § 314e odst. 6 trestního řádu nelze vydat:

- a) v řízení proti osobě, jejíž svéprávnost je omezena,
- b) jestliže má být rozhodováno o ochranném opatření,
- c) jestliže má být uložen souhrnný trest nebo společný trest a předchozí trest byl uložen rozsudkem.

Mimo důvodů vypočtených trestním řádem nelze vydat trestní příkaz ani v řízení ve věci mladistvého, který nedovršíl osmnáct let věku, jak uvádí ust. § 63 z.s.m. Novela z.s.m., provedená zákonem č. 193/2012 Sb., s účinností od 1. 9. 2012, však umožnila vydání trestního příkazu v řízení zahájeném proti mladistvému, který v průběhu řízení dovršíl osmnáctý rok věku, tedy nabytí zletilosti.⁴⁶ Vydání trestního příkazu dále není možné ani po konání hlavního líčení, které bylo odročeno, nebo po zrušení dříve vydaného rozsudku odvolacím soudem a následném vrácení věci soudu prvního stupně k novému rozhodnutí, stejně jako po zrušení rozhodnutí v řízení o mimořádném opravném prostředku, nepodal-li státní zástupce novou obžalobu, případně návrh na potrestání.⁴⁷

I při splnění veškerých podmínek pro vydání trestního příkazu však není na jeho vydání žádný nárok a samosoudce není povinen tento postup zvolit, jelikož se jedná o rozhodnutí fakultativní a je tedy zcela v kompetenci daného samosoudce, zda v dané věci považuje vydání trestního příkazu za vhodné, nebo se rozhodne pro nařízení hlavního líčení, případně provede

⁴⁵ VRTĚL, Petr. *Ztížené řízení před samosoudcem*. Trestněprávní revue. 2002, č. 4, str. 108.

⁴⁶ JELÍNEK, Jiří, ŘÍHA Jiří a SOVÁK Zdeněk. *Rozhodnutí ve věcech trestních: se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-302-5, str. 116.

⁴⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, str. 3573.

jiné meritorní rozhodnutí, nebo využije některého z dalších odklonů.⁴⁸ Dle posledních dostupných statistických údajů z roku 2018 jsou trestním příkazem nejčastěji vyřizovány trestné činy obecně nebezpečné, které tvoří 27,58 % věcí skončených trestním příkazem, přičemž u věcí vyřizovaných rozsudkem tvoří tento podíl pouze 13,14 %, což je způsobeno skutečností, že přibližně v 80 % případů je trestný čin ohrožení pod vlivem návykové látky vyřizován trestním příkazem.⁴⁹ Další nejčastější skupinou jsou pak trestné činy proti majetku s téměř identickou hodnotou 27,57 % a na třetím místě trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných s 19,46 %, přičemž vyšší podíl zaujímají ještě trestné činy proti rodině a dětem s hodnotou 14,6 % a ostatní kategorie trestných činů už jsou pak zastoupeny pouze v jednotkách procent.⁵⁰

2.2. Povaha trestního příkazu

Trestní příkaz můžeme zejména na základě jeho systematického zařazení a jeho zvláštní povahy zařadit mezi tzv. odklony, přičemž odklony nejsou pojmem, který by byl definován zákonem a zároveň v teorii není přístup k nim úplně jednotný, ale obecně dá se říci, že odklonem se rozumí vychýlení ze standardního průběhu řízení, a to zejména jeho urychlením, zkrácením či zjednodušením, ve skutkově a právně jednodušších věcech s menší typovou závažností, které pro jejich povahu není nutno projednávat v hlavním líčení.⁵¹ Nejedná se však o nárokové instituty a stejně tak se nejedná o instituty, které by cílily pouze zjednodušení některé fáze trestního řízení, ale jejich cílem je konečné vyřízení věci a vytváří tak překážku věci rozsouzené, přičemž na rozdíl od standardního průběhu řízení se předpokládá intenzivnější účast stran, zejména pak obviněného, což se v případě institutu trestního příkazu žádným způsobem neprojevuje při jeho vydání, ale pouze v případě podání řádného opravného prostředku – odporu.⁵² Samotný účel a smysl odklonů pak velmi výstižně popisuje Ščerba, když je označuje jako „*způsob, jak se ve vhodných případech vyvarovat*

⁴⁸ JELÍNEK, Jiří, ŘÍHA Jiří a SOVÁK Zdeněk. *Rozhodnutí ve věcech trestních: se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-302-5, str. 115.

⁴⁹ České soudnictví 2018: Výroční statistická zpráva, Ministerstvo Spravedlnosti, str. 57, dostupné také na: https://www.justice.cz/documents/12681/719244/Ceske_soudnictvi_2018_vyrocní_stat_zprava.pdf/7a0eb503-6fd7-4b70-b31f-882398651520.

⁵⁰ Tamtéž.

⁵¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, str. 3477.

⁵² PROVAZNÍK, Jan. *Odklony v českém trestním řízení – úvahy před možnou rekonstrukcí*. Trestněprávní revue. 2016, č. 4, str. 79-85.

*stigmatizace z průběhu trestního řízení a odsuzujícího rozsudku.*⁵³ Podobný přístup k odklonům vyjadřuje i Šámal, když jde podle něj o jakýkoliv nástroj, kterým lze efektivně naplnit funkce trestního práva, zejména pak funkci ochranou, a jejich užití je na místě především v případech, kdy existuje vyšší pravděpodobnost resocializace pachatele, což je v souladu s konceptem tzv. restorativní justice.⁵⁴ K takovému užšímu pojetí odklonů (*stricto sensu*) už však trestní příkaz nelze tak snadno přiřadit, jelikož ten se od běžného průběhu trestního řízení odlišuje zejména po procesní stránce a nikoliv užitím alternativního postupu k potrestání obviněného.⁵⁵ Odklony *stricto sensu* se totiž kromě výše uvedených obecných charakteristik projevují zejména skončením trestního řízení bez vyslovení viny obviněného, čímž má být omezena jeho následná stigmatizace, za současného naplnění některých funkcí trestu, a dále jsou ve vyšší míře brány v potaz potřeby poškozeného, resp. i obviněného.⁵⁶ Ačkoliv tedy z předchozího vyplývá, že trestní příkaz je odklonem pouze v širším slova smyslu (*largo sensu*), i na základě výše zmíněných statistik četnosti věcí rozhodnutých trestním příkazem lze dovést, že právě jeho velmi časté užívání negativně ovlivňuje užití jiných druhů odklonů, což také bývá jedním z kritizovaných bodů současné právní úpravy.

Trestní příkaz je také druhem rozhodnutí v trestním řízení, která můžeme definovat jako „procesní úkony, kterými orgány činné v trestním řízení vyjadřují svá zjištění, resp. výsledky svých zjištění, a stanoví závazný způsob řešení určitých otázek či procesních postupů.“⁵⁷ Ze zákona má pak trestní příkaz, dle ust. § 314e odst. 7 trestního řádu, povahu odsuzujícího rozsudku a po nabytí právní moci má tedy následující účinky:

- a) je závazný a vykonatelný,
- b) vytváří překážku věci rozsouzené (zásada *ne bis in idem*),
- c) následky odsouzení se zapisují do rejstříku trestů,
- d) obviněnému vzniká povinnost nahradit náklady trestního řízení,
- e) může být exekučním titulem, obsahuje-li výrok o náhradě škody,

⁵³ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-87576-93-9, str. 3.

⁵⁴ ŠÁMAL, Pavel, ŘÍHA, Jiří, STRYA, Jan. *Odklony v justiční praxi – 1. část*. Trestněprávní revue. 2019, č. 9, str. 177-186.

⁵⁵ SOTOLÁŘ, Alexander, Pavel ŠÁMAL a František PÚRY. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C.H. Beck, 2000. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-7179-350-7, str. 16.

⁵⁶ PROVAZNÍK, Jan. *Odklony v českém trestním řízení – úvahy před možnou rekodifikací*. Trestněprávní revue. 2016, č. 4, str. 79-85.

⁵⁷ JELÍNEK, Jiří, ŘÍHA Jiří a SOVÁK Zdeněk. *Rozhodnutí ve věcech trestních: se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-302-5, str. 13.

- f) civilní soud je vázán výrokem pravomocného trestního příkazu co do skutečnosti, že trestný čin byl spáchán a kdo ho spáchal,

a zároveň z této povahy trestního příkazu jako odsuzujícího rozsudku také vyplývá, že trestním příkazem obviněného nelze zprostit obžaloby či návrhu na potrestání.⁵⁸

2.3. Trestní sankce ukládané trestním příkazem

Trestním příkazem lze uložit pouze taxativně vymezené druhy trestů, z nichž zákonodárce většinu značně omezil oproti běžné úpravě, zejména co se týče délky jejich trvání, která je povětšinou snížena na polovinu, přičemž samotné ukládání trestů se řídí obecnými pravidly stanovenými v trestním zákoníku, případně v TOPO nebo z.s.m., kde jsou sankce nazývány jako trestní opatření.⁵⁹ Ačkoliv to zákon výslovně nestanoví, judikturně bylo dovozeno, že v případě je-li horní hranice trestu, který lze uložit za konkrétní trestný čin, dle úpravy v trestním zákoníku nižší, než je stanoveno v ust. § 314 odst. 2 trestního řádu, je samosoudce limitován touto hmotněprávní úpravou a nemůže prostřednictvím trestního příkazu uložit trest vyšší.⁶⁰ Dle ust. § 314e odst. 2 trestního řádu lze trestním příkazem uložit:

- a) trest odnětí svobody do jednoho roku s podmíněným odkladem jeho výkonu,
- b) trest domácího vězení do jednoho roku,
- c) trest obecně prospěšných prací,
- d) trest zákazu činnosti do pěti let,
- e) trest zákazu držení a chovu zvířat,
- f) peněžitý trest,
- g) trest propadnutí věci,
- h) trest vyhoštění do pěti let,
- i) trest zákazu pobytu do pěti let,
- j) trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce do pěti let.

Všechny výše vymezené tresty mohou být trestním příkazem uloženy fyzickým osobám, a to buď jednotlivě nebo vedle sebe, nebrání-li tomu zákonné podmínky,⁶¹ avšak v případě užití

⁵⁸ Tamtéž, str. 104.

⁵⁹ DRAŠTÍK, Antonín, FENYK Jaroslav a kol. *Trestní řád: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7, str. 788.

⁶⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 1. 2000, sp. zn. 3 Tz 262/2000.

⁶¹ Viz. ust. § 53 odst. 1 trestního zákoníku: „Nelze však uložit domácí vězení vedle odnětí svobody a obecně prospěšných prací, obecně prospěšné práce vedle odnětí svobody, peněžitý trest vedle propadnutí majetku a zákaz pobytu vedle vyhoštění.“

trestního příkazu v řízení proti právnické osobě lze z povahy věci z výše uvedených uložit pouze trest zákazu činnosti, trest zákazu držení a chovu zvířat, peněžitý trest a trest propadnutí věci, jelikož TOPO neobsahuje speciální ustanovení k ukládání trestů prostřednictvím trestního příkazu.⁶² V této souvislosti a ve světle zavedení trestní odpovědnost právnických osob je navrhováno, aby do výčtu trestů byly doplněny i další tresty postihující právnické osoby, a to konkrétně trest zákazu plnění veřejných zakázek, účasti v koncesním řízení nebo ve veřejné soutěži a trest zákazu přijímání dotací a subvencí, obojí v maximální výši do pěti let.⁶³ S tímto návrhem se ztotožňuji, jelikož škála trestů, které lze za současné právní úpravy uložit trestním příkazem právnickým osobám je opravdu velmi omezená a zařazení dalších trestů by mohlo zvýšit počet trestních příkazů vydaných v řízení proti právnickým osobám a některá řízení tak podstatně urychlit. Dle Tibitzlové je stejně tak do budoucna možné, že by se ve výčtu trestů ukládaných trestním příkazem mohl objevit i trest zveřejnění rozsudku (resp. trestního příkazu) dle ust. § 23 TOPO.⁶⁴ Některé soudy se již v posledních letech k uložení tohoto druhu trestu uchýlily, prozatím je však takové rozhodnutí v rozporu s právním řádem a soudy tak uložením tohoto trestu pochybily.⁶⁵ I v tomto případě bych považovala případné rozšíření okruhu trestů ukládaných právnickým osobám prostřednictvím trestního příkazu za prospěšné, a to zejména z důvodu větší variability ukládaných trestů a z toho plynoucí možnosti uložit v konkrétní věci co nejprilnavější trest a maximalizovat tak jeho efekt. K tomuto směřuje i společný podnět Nejvyššího soudu a Nejvyššího státního zastupitelství k úpravě trestního řádu, který navrhuje zakotvení nového ust. § 37b TOPO obsahujícího právě výčet trestů, které by bylo možné uložit právnickým osobám prostřednictvím trestního příkazu, čímž by se omezily již výše zmíněné případy pochybení soudů při ukládání trestů právnickým osobám.⁶⁶

Co se týče jednotlivých druhů trestních sankcí, tak trest odnětí svobody lze v dnešní podobě úpravy trestního příkazu uložit do výše jednoho roku pouze s podmíněným odložením se zkušební dobou dle obecné úpravy, tedy na jeden rok až pět let, přičemž možnost uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody byla z trestního řádu odstraněna jeho novelou

⁶² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, str. 3575.

⁶³ JELÍNEK, Jiří, ŘÍHA Jiří a SOVÁK Zdeněk. *Rozhodnutí ve věcech trestních: se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-302-5, str. 124.

⁶⁴ TIBITANZLOVÁ, Alena. *Sankcionování právnických osob a praxe českých trestních soudů*. Bulletin advokacie. 2016, č. 10, str. 32-37.

⁶⁵ Např. rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 29. 4. 2013, sp. zn. 3 T 19/2013 a rozhodnutí Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou ze dne 17. 10. 2014, sp. zn. 2 T 131/2014.

⁶⁶ ŠÁMAL, Pavel, ŘÍHA, Jiří, STRYA, Jan. *Odklony v justiční praxi – 1. část*. Trestněprávní revue. 2019, č. 9, str. 177-186.

provedenou zákonem č. 265/2001 Sb., která tak do určité míry vyhověla podmínkám doporučení Rady Evropy, jež u písemného řízení bez ústního jednání zcela vylučuje trest odnětí svobody v jakékoliv podobě.⁶⁷ Je-li však prostřednictvím trestního příkazu uložen trest odnětí svobody přesahující zákonnou výměru dle ust. § 314e odst. 2 trestního řádu, nelze tento trest bez dalšího považovat za trest uložený ve zřejmém nepoměru ke stupni nebezpečnosti pro společnost podle ust. § 266 odst. 2 trestního řádu, nejedná-li se zároveň o trest vymykající se sazbě stanovené pro konkrétní trestný čin hmotným právem.⁶⁸ Pokud jde o náhradní trest odnětí svobody za nesplněný peněžitý trest, tak dle ust. § 314e odst. 5 trestního řádu délka tohoto náhradního trestu spolu s uloženým trestem odnětí svobody nesmí přesahovat jeden rok, což samosoudce musí mít na paměti již při vydání trestního příkazu.⁶⁹ Nejvyšší soud ve svém stanovisku dále konkretizoval, že ust. § 314e odst. 5 trestního řádu⁷⁰ má povahu procesní podmínky pro vydání trestního příkazu, ale je nutné respektovat i hmotněprávní ust. § 69 odst. 1 trestního zákoníku,⁷¹ dle kterého nesmí náhradní trest ani spolu s uloženým trestem odnětí svobody přesahovat horní hranici trestní sazby za konkrétní trestný čin a samosoudce tedy může při vydání trestního příkazu upustit od uložení náhradního trestu právě na základě ust. § 69 odst. 1 trestního zákoníku, přesáhne-li náhradní trest spolu s uloženým trestem odnětí svobody horní hranici trestní sazby, nikoliv však na základě ust. § 314e odst. 5 trestního řádu, které je pouze procesní podmínkou pro vydání trestního příkazu, a v případě překročení roční hranice dle tohoto ustanovení je tedy samosoudce povinen nařídit hlavní líčení.⁷²

Uložení trestu domácího vězení je dle ust. § 314e odst. 4 trestního řádu možné až po předchozím vyžádání zprávy probačního úředníka zjišťující možnosti výkonu tohoto trestu, včetně stanoviska obviněného. Tento požadavek byl do trestního řádu zařazen jeho novelou provedenou zákonem č. 193/2012 Sb. poté, co se obdobný požadavek osvědčil při ukládání trestu obecně prospěšných prací.⁷³ Ačkoliv samosoudce není zprávou probačního úředníka vázán, ať je její obsah jakýkoliv, je povinen k ní přihlídnout a bez jejího vyžádání nelze trest domácího vězení uložit, čímž by mělo být zabráněno případům, kdy je uložení trestu

⁶⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, str. 3575.

⁶⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 10. 1996, sp. zn. 2 Tzn 161/96.

⁶⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, str. 3580.

⁷⁰ Dříve ust. § 314e odst. 3 trestního řádu.

⁷¹ Dříve ust. § 54 odst. 3 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon.

⁷² Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 10. 1996, sp. zn. Stn 1/96.

⁷³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, str. 3578.

domáciho vězení pouhou formalitou, která stejně vyústí v jeho přeměnu na trest odnětí svobody.⁷⁴ Dle obecné úpravy ukládání trestů v trestním zákoníku je navíc k uložení trestu domáciho vězení vyžadován slib pachatele, že se ve stanovené době bude zdržovat v obydlí na určené adrese a při výkonu kontroly poskytne veškerou potřebnou součinnost.⁷⁵ V praxi však byl tento trest byl zejména v prvních letech po jeho zavedení ukládán velmi zřídka, jelikož nebyla zajištěna možnost efektivní kontroly jeho výkonu prostřednictvím elektronického monitoringu.⁷⁶

Uložení trestu obecně prospěšných prací trestním příkazem vyžaduje dle ust. § 314e odst. 3 trestního řádu, stejně jako v případě trestu domáciho vězení, vyhotovení zprávy probačního úředníka zjišťující možnosti výkonu trestu, včetně stanoviska obviněného, a navíc ještě zdravotní způsobilost obviněného k vykonání daného druhu trestu. U trestu obecně prospěšných prací byl tento požadavek promítnut do trestního řádu ještě dříve, a to jeho novelou provedenou zákonem č. 41/2009 Sb., kdy podle Jelínka: „*Mělo tak být zabráněno nešvaru české justice, která nadužívala trest obecně prospěšných prací, často jej ukládala právě trestním příkazem ve zcela nevhodných případech člověku, kterého samosoudce nikdy neviděl a nezjistil tak, jaké jsou jeho možnosti takový trest vykonat.*“⁷⁷ Tento postup se mi zdá zcela logický a vzhledem k tomu, že následně bylo obdobné úpravy užito i u trestu domáciho vězení se dá říci, že tato změna právní úpravy splnila svůj účel a omezila tak zmíněné nešvary spočívající v nadužívání trestu obecně prospěšných prací. Na základě dostupných statistických údajů totiž postihly právě trest obecně prospěšných prací v průběhu let značné výkyvy, co se týče četnosti jeho ukládání, když od jeho zavedení počátkem roku 1996 bylo jeho užívání velmi střídme a podíl v porovnání s ostatními druhy trestů se pohyboval sotva v jednotkách procent, ale po tzv. velké novele trestního zákona a trestního řádu, provedené zákonem č. 265/2001 Sb., začal tento podíl rapidně narůstat a v letech 2002 a 2003 dokonce překročil hranici 20 %, což bylo způsobeno zejména již výše zmíněným znemožněním uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody prostřednictvím trestního příkazu.⁷⁸ Po více než pěti letech jeho existence tak bylo dosaženo původního účelu tohoto trestu a stal se alternativou k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, což ale mělo za následek jeho již zmíněné nadužívání, které záhy skončilo

⁷⁴ Tamtéž., str. 3579.

⁷⁵ Viz. ust. § 60 odst. 1 písm. b) trestního zákoníku.

⁷⁶ ŠČERBA, Filip. *Procesní alternativy a jejich vliv na využívání alternativních trestů*. Dny práva 2012 – Days of Law 2012, Masarykova univerzita, 2013, str. 1597–1607.

⁷⁷ JELÍNEK, Jiří, ŘÍHA Jiří a SOVÁK Zdeněk. *Rozhodnutí ve věcech trestních: se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-302-5, str. 108.

⁷⁸ ŠČERBA, Filip. *Využívání alternativních opatření v praxi*. Trestněprávní revue. 2013, č. 6, str. 138-142.

právě zavedením povinnosti vyhotovení zprávy probačního úředníka v případech ukládání trestu obecně prospěšných prací prostřednictvím trestního příkazu, když po účinnosti této novely provedené zákonem č. 41/2009 Sb. klesl v roce 2010 podíl trestu obecně prospěšných prací až o 5 procentních bodů, zatímco podíl věcí řešených prostřednictvím podmíněného odsouzení ve stejném období vzrostl až o 8 procentních bodů, čímž se významně projevuje preference soudů k rychlému a snadnému vyřízení věci.⁷⁹

Jak již bylo zmiňováno v kapitole první, v letošním roce jsme se dočkali i zařazení úplně nové trestní sankce pod písmenem e), a to konkrétně trestu zákazu držení a chovu zvířat jako zvláštního druhu trestu zákazu činnosti, který byl v našem právním řádu představen k 1. 6. 2020. V novelizovaném znění ust. § 314e odst. 2 trestního řádu není u tohoto trestu stanovena maximální výměra, neuplatní se zde tedy zkrácení běžné maximální sazby, které můžeme vidět u většiny ostatních trestních sankcí ukládaných trestním příkazem a dle nového ust. § 74a odst. 1 trestního zákoníku tak bude možné uložit trest zákazu držení a chovu zvířat až na dobu deseti let, dopustil-li se pachatel trestného činu v souvislosti s držením, chovem nebo péčí o zvíře.⁸⁰ Na základě novelizovaného ust. § 53 odst. 2 trestního zákoníku bude pak možné tento trest uložit i samostatně, přestože trestní zákon na některý trestný čin takový trest nestanoví, avšak nové ust. § 74a odst. 2 zároveň stanoví, že samostatně lze tento druh trestu uložit pouze, pokud vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a osobě a poměrům pachatele není uložení jiného trestu třeba. Dle mého názoru bylo zpřísnění právní úpravy týkající se týrání zvířat nasnadě již delší dobu, zejména pak od účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník,⁸¹ kde již není zvíře pojímáno jako věc, ale jako smysly nadaný živý tvor mající zvláštní význam a hodnotu. Je však otázkou, jak se možnost uložení nového druhu trestu osvědčí v praxi a jak často ji budou soudy využívat.

U peněžitého trestu, na rozdíl od většiny ostatních druhů trestů, které je možné uložit trestním příkazem, není nijak upravena jeho maximální výše a užije se tedy obecná úprava podle ust. § 68 odst. 1 a 2 trestního zákoníku, čímž je možné uložit fyzickým osobám prostřednictvím trestního příkazu peněžitý trest až ve výši 36 500 000,- Kč, a právnickým osobám pak dokonce lze v souladu s ust. § 18 odst. 2 TOPO uložit peněžitý trest až do výše 1 460 000 000,- Kč, což se vzhledem k povaze institutu trestního příkazu může zdát poněkud

⁷⁹ Tamtéž.

⁸⁰ Např. trestný čin týrání zvířat dle ust. § 302 trestního zákoníku nebo nový trestný čin chovu zvířat v nevhodných podmínkách dle ust. § 302a trestního zákoníku.

⁸¹ Tedy od 1. 1. 2014.

nepřiměřené a tato úprava se tak stává předmětem kritiky.⁸² I s ohledem na omezení v ust. § 314e odst. 5 trestního řádu, které zakazuje, aby náhradní trest odnětí svobody za peněžitý trest samostatně nebo spolu s uloženým trestem odnětí svobody přesahoval jeden rok, ve spojení s ust. § 69 odst. 1 trestního zákoníku, který umožňuje uložení náhradního trestu odnětí svobody až na čtyři léta, je navrhováno, aby byla upravena maximální výše peněžitého trestu, a to např. právě do výše ¼ oproti maximální výměře, tedy 9 125 000,- Kč v případě fyzických osob a 365 000 000,- Kč u osob právnických.⁸³ Ke snížení maximální výše peněžitého trestu ukládaného trestním příkazem bych se bezpochyby přiklonila, jelikož současné maximální hodnoty se mi zdají velmi vysoké, zejména pak s ohledem na to, že trestní příkaz je vydáván pouze na základě spisového materiálu a ačkoliv není pravděpodobné, že by takto vysoké peněžité tresty byly prostřednictvím trestního příkazu často ukládány, nepovažuji za přiměřené, aby tady možnost uložit takto vysoký trest bez projednání věci v hlavním líčení vůbec byla.

Právní řád neumožňuje trestním příkazem uložit ochranná opatření, když je v ust. § 314e odst. 6 písm. b) trestního řádu stanoveno, že pokud má být uloženo ochranné opatření, nelze trestní příkaz vůbec vydat. Toto ustanovení hovoří poměrně jasně, avšak dle rozhodnutí Nejvyššího soudu,⁸⁴ které bylo podpořeno i pozdějším rozhodnutím Ústavního soudu⁸⁵ ve stejné věci, je možné rozhodnout o uložení ochranného léčení následně poté, co bylo pravomocným trestním příkazem rozhodnuto o vině a trestu, a součástí obžaloby byl návrh státního zástupce na uložení ochranného léčení. Z předchozího uvedeného tedy lze dovodit, že ačkoliv ochranné léčení, či jiné ochranné opatření, nelze uložit prostřednictvím trestního příkazu, nic nebrání tomu, aby takové opatření bylo obviněnému uloženo samostatně ve veřejném zasedání poté, co trestní příkaz již nabyl právní moci. Takovéto rozhodnutí sice nelze považovat za úplně typické a pravděpodobně nebude v praxi příliš často využíváno, nejedná se však o postup, který by odporoval zákonu, ale naopak je možné tímto způsobem dosáhnout rychlého vyřízení věci, byl-li skutkový stav spolehlivě prokázán a lze tak bez dalšího rozhodnout o vině a trestu prostřednictvím trestního příkazu. Jelínek v této souvislosti navrhuje, aby v rámci plánované rekonstrukce trestního práva procesního byla zařazena i možnost rozhodnout trestním příkazem o uložení ochranného léčení v ambulantní formě a zabránění věci

⁸² JELÍNEK, Jiří, ŘÍHA Jiří a SOVÁK Zdeněk. *Rozhodnutí ve věcech trestních: se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-302-5, str. 124–125 .

⁸³ Tamtéž

⁸⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 10. 2004, sp. zn. 6 Tdo 1191/2004.

⁸⁵ Usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 20. 2005, sp. zn. I. ÚS 46/05.

nebo jiné majetkové hodnoty a eliminovala se tak nutnost konání veřejného zasedání po rozhodnutí ve věci trestním příkazem, považuje-li samosoudce za vhodné uložit v daném případě ochranné opatření, přičemž např. slovenská právní úprava již takovýto postup umožňuje v ust. 353 odst. 2 písm. j) zákona č. 301/2005 Z.z, trestný poriadok.

Ačkoliv bylo v minulosti v několika případech rozhodnuto prostřednictvím trestního příkazu i o upuštění od potrestání, tedy došlo k vyslovení viny obviněného, avšak k uložení trestu nikoli, a trestní řád výslovně možnost či nemožnost upuštění od potrestání prostřednictvím trestního příkazu neupravuje, není v současné podobě právní úpravy takový postup možný.⁸⁶ Dle argumentace Nejvyššího soudu vyplývá nemožnost upuštění od potrestání z povahy trestního příkazu jako odsuzujícího rozsudku dle ust. § 314e odst. 7 trestního řádu.⁸⁷ S touto argumentací se však neztotožňuje Šelleng, který sice souhlasí, že upuštění od potrestání prostřednictvím trestního příkazu není za stávající právní úpravy možné, zdůvodňuje to však ust. § 314f odst. 1 písm. d) trestního řádu, které jako podstatnou náležitost trestního příkazu stanovuje výrok o vině a uloženém trestu, což Šelleng považuje za „procesní omezení, které znemožňuje upustit od potrestání pachatele,“ a to právě na základě dikce vyžadující výrok o uloženém trestu.⁸⁸ K budoucí možnosti připuštění upouštění od potrestání prostřednictvím trestního příkazu se pak vyjadřuje převážně pozitivně, přičemž současná hmotněprávní úprava by již v určitých případech⁸⁹ tento postup umožňovala, navrhoval by ji však rozšířit i na základní formu upuštění od potrestání dle ust. § 46 odst. 1 trestního zákoníku upuštěním od podmínky projednání věci a jejím nahrazením podmínkou vedení trestního stíhání, zároveň by však pochopitelně muselo dojít k odstranění existujícího procesního omezení.⁹⁰ S tímto návrhem se ztotožňuji, jelikož bezpochyby u některých typově méně závažných trestných činů, které spáchali např. dříve netrestaní pachatelé, by k nápravě postačilo pouze vedení trestního stíhání a následné vyslovení viny bez uložení trestu.

⁸⁶ ŠELLENG, Dalibor. *Ke vztahu upuštění od potrestání a trestního příkazu*. Bulletin advokacie. 2016, č. 5, str. 18–21.

⁸⁷ Např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 9. 2000, sp. zn. 5 Tz 177/2000 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 1. 2007, sp. zn. 4 Tz 167/2006.

⁸⁸ ŠELLENG, Dalibor. *Ke vztahu upuštění od potrestání a trestního příkazu*. Bulletin advokacie. 2016, č. 5, str. 18–21.

⁸⁹ Upuštění od potrestání dle ust. § 46 odst. 3 trestního zákoníku.

⁹⁰ ŠELLENG, Dalibor. *Ke vztahu upuštění od potrestání a trestního příkazu*. Bulletin advokacie. 2016, č. 5, str. 18–21.

2.4. Formální náležitosti trestního příkazu a jeho doručování

Formální náležitosti trestního příkazu můžeme nalézt v ust. § 314f odst. 1 trestního řádu a obecně se dá říci, že se, až na určité rozdíly dané specifickou povahou trestního příkazu, shodují s formálními náležitostmi rozsudku.⁹¹ Na rozdíl od rozsudku se však trestní příkaz nevydává „Jménem republiky“, chybí povinnost uvádět v jeho záhlaví uvádět jméno a příjmení samosoudce, který ho vydal, a ačkoliv v praxi přesto bývá poměrně běžně uvedeno, navrhuje Jelínek, aby v rámci plánované rekonstrukce trestního práva byla tato náležitost v trestním řádu zakotvena, stejně jako tomu je ve slovenské právní úpravě, konkrétně pak v ust. § 354 odst. 1 písm. a) zákona č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok.⁹² Celkově se trestní příkaz vyznačuje jednodušší strukturou, ve které chybí odůvodnění, a lze ji tedy rozdělit do 3 částí:

- a) úvodní část (označení soudu, který trestní příkaz vydal, den a místo vydání trestního příkazu, označení obviněného),
- b) výroková část (výrok o vině a uloženém trestu, výrok o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo o vydání bezdůvodného obohacení, jestliže byl nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo na vydání bezdůvodného obohacení řádně uplatněn),
- c) poučení o právu podat odpor, včetně upozornění, že v případě, kdy obviněný odpor nepodá, vzdává se tím práva na projednání věci v hlavním líčení.⁹³

Označení obviněného musí být dostatečně určité, aby nemohlo dojít k záměně, a je tedy nutné uvést přinejmenším jeho jméno, příjmení, datum narození, zaměstnání, bydliště a případně i jiné odlišující údaje, jsou-li soudu známy.⁹⁴ Ve výroku o vině je nutné dbát na zachování totožnosti skutku, který je uveden v obžalobě či návrhu na potrestání, aniž by znění výroku muselo být zcela totožné jako v obžalobě či návrhu na potrestání, a též vyčerpání celého jeho obsahu, přičemž trestný čin musí být označen dostatečně přesně, nejen svým zákonným pojmenováním a číselným vyjádřením zákonného ustanovení, ale i způsobem, časem a místem

⁹¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, str. 3587.

⁹² JELÍNEK, Jiří (ed.) *Alternativní řešení trestních věcí*. Sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny, květen 2015, trestní sekce. Praha: Leges. ISBN 978-80-7502-109-0, str. 16-17.

⁹³ JELÍNEK, Jiří, ŘÍHA Jiří a SOVÁK Zdeněk. *Rozhodnutí ve věcech trestních: se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-302-5, str. 118.

⁹⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, str. 3587.

spáchání a případně dalšími upřesňujícími okolnostmi.⁹⁵ V praxi je však zcela běžné, že výrok o vině bývá doslovně převzat z předložené obžaloby či návrhu na potrestání, což v kombinaci s absentujícím odůvodněním znemožňuje kontrolu činnosti samosoudce, tedy možnost ověřit, zda vůbec rozhodoval na základě zjištěného skutkového stavu, případně zda mu vůbec byly známy všechny rozhodné skutečnosti.⁹⁶ V poučení o právu podat odpor proti trestnímu příkazu byla novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 265/2001 Sb. doplněna povinnost výslovně obviněného upozornit, že v případě nepodání odporu se vzdává práva na projednání věci v hlavním líčení, čímž bylo vyhověno doporučení Rady Evropy.⁹⁷ Ačkoliv má trestní příkaz povahu odsuzujícího rozsudku, na rozdíl od rozsudku se trestní příkaz nevyhlašuje, nýbrž pouze vyhotovuje, a písemné vyhotovení je tedy jeho autentickým zněním, což má za následek nemožnost vydání opravného usnesení ve smyslu ust. § 131 odst. 1 trestního řádu, jež v případě rozsudku umožňuje opravu písařských chyb a jiných zřejmých nesprávností, není-li vyhotovení rozsudku v souladu s obsahem rozsudku, jak byl vyhlášen.⁹⁸

Významnou skutečnost pak představuje doručení trestního příkazu, jelikož jeho doručením obviněnému nastávají účinky spojené s vyhlášením rozsudku, jak uvádí ust. § 314e odst. 7 trestního řádu. Z tohoto důvodu se trestní příkaz obviněnému vždy doručuje do vlastních rukou, a to bez možnosti náhradního doručení.⁹⁹ Kromě obviněného se trestní příkaz dále doručuje státnímu zástupci, poškozenému, který řádně uplatnil svůj nárok, a případně obhájci, má-li ho obviněný, přičemž nejpozději současně s doručením trestního příkazu má být obviněnému doručena i obžaloba či návrh na potrestání.¹⁰⁰ Není-li obviněnému doručen návrh na potrestání, který ve zkráceném přípravném řízení a na něj navazujícím řízením před soudem nahrazuje usnesení o zahájení trestního stíhání a obžalobu, lze takové jednání označit za porušení práva obviněného na obhajobu ve smyslu ust. § 2 odst. 13 trestního řádu, jak ve svém rozhodnutí uvedl i Nejvyšší soud, jelikož obviněnému nebylo řádně oznámeno zahájení trestního stíhání, ani co je mu kladeno za vinu.¹⁰¹ Je-li pak obviněný již ve výkonu trestu za dříve spáchaný trestný čin, případně je-li obviněný ve vazbě, a trestní

⁹⁵ Tamtéž.

⁹⁶ ZÚBEK, Jan. *Trestní příkaz vydaný bez ohledu na zjištěný skutkový stav*. Dny práva 2012 – Days of Law 2012, Masarykova univerzita, 2013, s. 1626-1639.

⁹⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, str. 3587.

⁹⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR ze dne 21. 10. 1980, sp. zn. 5 Tz 95/80.

⁹⁹ Ust. § 64 odst. 1 písm. b), odst. 5 písm. a) trestního řádu.

¹⁰⁰ JELÍNEK, Jiří, ŘÍHA Jiří a SOVÁK Zdeněk. *Rozhodnutí ve věcech trestních: se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-302-5, str. 122.

¹⁰¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 9. 2004, sp. zn. 4 Tz 152/2004.

příkaz se tedy doručuje do věznice, jde o případ nutné obhajoby podle ust. § 36 odst. 1 písm. a) trestního řádu a obviněný tedy musí mít obhájce již v přípravném řízení a soud prvního stupně je povinen určit obviněnému lhůtu ke zvolení obhájce nebo mu obhájce ustanovit a následně doručovaný trestní příkaz musí být doručen i obhájci obviněného, přičemž v opačném případě se, shodně jako v předchozím případě, jedná o porušení práva obviněného na obhajobu, jak konstatoval i Nejvyšší soud.¹⁰²

Nejvyšší soud dále vyslovil, že nepodaří-li se doručit trestní příkaz obviněnému, přičemž v mezidobí dojde ke změně zákonné úpravy, a vydaný trestní příkaz se tak stane nezákonným, neměl by soud prvního stupně v doručování trestního příkazu pokračovat a měl by v dané věci nařídit hlavní líčení, jelikož nedoručený trestní příkaz prozatím nemá účinky spojené s vyhlášením rozsudku, přičemž je-li takový trestní příkaz přesto doručen, jedná se o nezákonný postup a trestní příkaz může být napadnut stížností pro porušení zákona.¹⁰³ Pokud však v průběhu doručování nastane skutečnost, která má za následek rozpor trestního příkazu s trestním řádem nebo trestním zákoníkem, je přesto nutné trestní příkaz doručit, přičemž po nabytí právní moci může být případná nezákonnost napadena výlučně prostřednictvím mimořádných opravných prostředků, konkrétně tedy obnovou řízení nebo stížností pro porušení zákona, jak uvedl Nejvyšší soud.¹⁰⁴ Okamžik doručení trestního příkazu je zcela zásadní i při ukládání souhrnného trestu, jelikož vyznačuje hranici mezi souběhem trestných činů a recidivou.¹⁰⁵ Nejvyšší soud však v nedávné době potvrdil dřívější rozhodnutí nižších soudů, že tento okamžik je pro oddělení souběhu a recidivy rozhodující jen v případě, že trestní příkaz nebyl v době jeho doručení obviněnému již zrušen, např. včasným podáním odporu státním zástupcem, přičemž takto doručенému trestnímu příkazu nelze přisuzovat účinky spojené s vyhlášením odsuzujícího rozsudku, jelikož v době jeho doručení již *de iure* neexistoval.¹⁰⁶

¹⁰² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. 7. 2002, sp. zn. 4 Tz 40/2002.

¹⁰³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 1. 2003, sp. zn. 4 Tz 99/2002.

¹⁰⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 7. 2007, sp. zn. 4 Tz 45/2007.

¹⁰⁵ JELÍNEK, Jiří, ŘÍHA Jiří a SOVÁK Zdeněk. *Rozhodnutí ve věcech trestních: se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-302-5, str. 121.

¹⁰⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 11. 2018, sp. zn. 7 Tdo 1357/2018, shodně s rozhodnutím Městského soudu v Praze ze dne 18. 5. 2000, sp. zn. 7 To 200/2000.

3. Opravné prostředky proti trestnímu příkazu, zejména odpor a jeho specifika

Odpor ve smyslu ust. § 314g odst. 1 trestního řádu je jediným řádným opravným prostředkem proti trestnímu příkazu a vyznačuje se poněkud specifickou povahou, která ho odlišuje od dalších opravných prostředků vyskytujících se v trestním právu, přičemž tato specifika jsou přiblížena níže. Dále tato kapitola stručně pojednává i o opravných prostředcích mimořádných, jejichž využití proti trestnímu příkazu je však omezené.

3.1. Podání odporu

Odpor musí být vždy podán oprávněnou osobou, což jsou obviněný, osoby oprávněné podat v jeho prospěch odvolání¹⁰⁷ a státní zástupce, přičemž odpor se podává u soudu, který trestní příkaz vydal, lhůta k jeho podání činí osm dnů od doručení trestního příkazu a není-li odpor podán, stává se trestní příkaz pravomocným a vykonatelným.¹⁰⁸ Tímto je v podstatě nahrazen souhlas obviněného s vyřízením jeho věci mimo hlavní líčení, tedy bez uplatnění některých zásad trestního řízení, a též souhlas s právní kvalifikací skutku a uloženým trestem, jelikož nepodáním opravného prostředku obviněný trestní příkaz v podstatě mlčky akceptuje a jiná aktivita od něj není vyžadována.¹⁰⁹ Včasné podání odporu má dle ust. § 314g odst. 2 trestního řádu za následek zrušení celého trestního příkazu a samosoudce je povinen ve věci nařídit hlavní líčení. Běh lhůty pro podání odporu se přitom odvíjí od okamžiku jeho doručení, přičemž osobám oprávněným podat odpor ve prospěch obviněného běží lhůta současně s obviněným, tedy od doručení trestního příkazu obviněnému, a v případě, že je obviněný zastoupen obhájcem, běží obviněnému lhůta od toho doručení, ke kterému došlo později.¹¹⁰ Ústavní soud pak k problematice včasného podání odporu prokázal určitou benevolentnost a vyjádřil se proti přílišnému formalismu, když uvedl, že v případě podání odporu v zákonné lhůtě nelze předpokládat, že se obviněný vzdal svého práva na veřejné projednání věci, byl-li odpor doručen příslušnému soudu necelou půlhodinu po vypršení lhůty za předpokladu, že jeho

¹⁰⁷ Viz. § 247 odst. 2 trestního řádu: „*Ve prospěch obžalovaného mohou rozsudek odvoláním napadnout kromě obžalovaného a státního zástupce i příbuzní obžalovaného v pokolení přímém, jeho sourozenci, osvojitel, osvojenec, manžel, partner a druh.*“

¹⁰⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, str. 3591.

¹⁰⁹ JELÍNEK, Jiří (ed.) *Alternativní řešení trestních věcí*. Sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnícké dny, květen 2015, trestní sekce. Praha: Leges. ISBN 978-80-7502-109-0, str. 10.

¹¹⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, str. 3592.

odeslání proběhlo včas.¹¹¹ Shodné účinky jako podání odporu má podle ust. § 314g odst. 3 trestního řádu i zpětvzetí souhlasu poškozeného s trestním stíháním u trestných činů uvedených v ust. § 163 trestního řádu,¹¹² které může poškozený učinit do okamžiku prvního doručení trestního příkazu a v tomto případě navíc další trestní stíhání není přípustné.¹¹³ Stejně tak, vezme-li státní zástupce obžalobu zpět do doby prvního doručení trestního příkazu, je tento trestní příkaz zrušen a věc se vrací do přípravného řízení, jak uvádí ust. § 314g odst. 4 trestního řádu.

Obhájce obviněného, kterého obviněný zmocnil k jeho zastupování v trestním řízení, je dle dlouhodobé rozhodovací praxe soudů¹¹⁴ oprávněn podat odpor ve prospěch obviněného svým jménem, ledaže by takové jednání bylo v rozporu s vůlí obviněného.¹¹⁵ V souladu s rozhodnutím Nejvyššího soudu je pak obhájce obviněného oprávněn podat za něj odpor i ve chvíli, kdy obviněnému trestní příkaz ještě nebyl doručen, byl-li již doručen jeho obhájci.¹¹⁶ S ohledem na to, že podání odporu může mít v důsledku neuzítí zásady zákazu *reformationis in peius* pro obviněného dalekosáhlé důsledky, bych však považovala za zásadní, aby advokát možnost podání odporu vždy konzultoval s obviněným, jelikož ne v každé situaci je podání odporu v zájmu obviněného, což by mohlo vyústit v rozpor s ust. § 16 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, dle kterého je advokát povinen chránit a prosazovat práva a oprávněné zájmy klienta a řídit se jeho pokyny. Nedoloží-li pak obhájce spolu s podaným odporem plnou moc prokazující jeho zastoupení obviněného, není to samo o sobě důvodem k zamítnutí odporu a soud by se neměl uchýlovat k přehnanému formalismu, nýbrž by se měl v první řadě pokusit o odstranění vad podání a zaslat obhájci výzvu k doplnění chybějící plné moci.¹¹⁷

Podaný odpor směřuje proti trestnímu příkazu jako celku, nikoliv pouze proti jeho jednotlivým výrokům, a včas a řádně podaný odpor tedy zrušuje celý trestní příkaz a samosoudce je povinen nařídít ve věci hlavní líčení nebo učinit některé rozhodnutí

¹¹¹ Nález Ústavního soudu ze dne 20. 8. 2014, sp. zn. I. ÚS 892/14.

¹¹² V ust. § 314g odst. 4 trestního řádu je uveden § 163a trestního řádu, jedná se však o chybu zákonodárce, kdy bylo při novelizaci opomenuto přechíslování příslušných ustanovení.

¹¹³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, str. 3593.

¹¹⁴ Viz. např. Stanovisko Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky ze dne 2. 1. 1972, sp. zn. Tpj 18/72 a Nález Ústavního soudu ze dne 20. 9. 2011, sp. zn. II. ÚS 1739/11.

¹¹⁵ Dle ust. § 41 odst. 4 trestního řádu může obhájce jednat i proti vůli obviněného, je-li jeho svéprávnost omezena.

¹¹⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 1. 2000, sp. zn. 4 Tz 209/99.

¹¹⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. I. ÚS 2822/13.

podle ust. § 314c odst. 1, 2 trestního řádu.¹¹⁸ Toto dále potvrzuje Nejvyšší soud, když se v několika případech vyslovil, že nezáleží, který z výroků trestního příkazu byl odporem napaden, jelikož trestní příkaz se podáním odporu každopádně ruší v celém rozsahu a stejný princip se uplatní i v případě stížnosti pro porušení zákona, přičemž zrušení např. pouze výroku o trestu by bylo v rozporu s tímto principem.¹¹⁹ Je-li pak jednou trestní příkaz řádným podáním odporu zrušen v souladu s ust. § 314g odst. 2 trestního řádu, není následně možné v téže věci rozhodnout dalším trestním příkazem, nýbrž musí dojít k nařízení hlavního líčení a projednání věci, jak uvádí i Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí.¹²⁰ V tomto případě se domnívám, že se jedná o postup naprosto logický a výklad opačný, ke kterému se uchýlil soud prvního stupně, je zcela v rozporu s právní úpravou a podstatou institutu trestního příkazu, jehož opakované vydávání jistě nebylo úmyslem zákonodárce. Není však vyloučeno, aby po zrušení trestního příkazu v důsledku včas a řádně podaného odporu samosoudce meritorně rozhodl i mimo hlavní líčení v důsledku okolností předpokládaných ust. § 231 trestního řádu, bez ohledu na to, zda takové rozhodnutí učiní před nařízením hlavního líčení nebo po jeho nařízení.¹²¹

3.2. Navrácení lhůty a vzdání se práva k podání odporu

U trestního příkazu je možné i využití institutu navrácení lhůty podle ust. § 61 trestního řádu, přičemž v důsledku zvláštní povahy odporu jako opravného prostředku *sui generis*, který nemá devolutivní účinky, rozhoduje o případném navrácení lhůty k podání odporu na žádost obviněného samosoudce, který trestní příkaz v dané věci vydal.¹²² Proti usnesení o navrácení lhůty k podání odporu se nepřipouští podání stížnosti podle ust. § 141 odst. 1 trestního řádu, jelikož zákon tuto možnost nestanovuje.¹²³ V souvislosti s navrácením lhůty Ústavní soud rozhodoval o ústavní stížnosti, kdy byl obviněnému soudem zamítnut ve lhůtě podaný odpor pro absenci jeho vlastnoručního podpisu, což soud vyhodnotil jako podání učiněné neoprávněnou osobou, avšak dle Ústavního soudu se v tomto případě jedná o přílišný formalismus, byl-li obviněný v jím podaném odporu dostatečně identifikován

¹¹⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, str. 3593

¹¹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 3. 2000, sp. zn. 3 Tz 30/2000, shodně s rozsudkem Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 2. 2001, sp. zn. 4 Tz 5/2001 a s rozsudkem Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 6. 2001, sp. zn. 4 Tz 112/2001.

¹²⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 3. 1996, sp. zn. 2 Tzn 19/96.

¹²¹ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 14. 10. 1997, sp. zn. 4 To 865/97.

¹²² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, str. 3592.

¹²³ Usnesení Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 23. 10. 1997 sp. zn. 1 T 97/97.

a formální nedostatek chybějícího vlastnoručního podpisu bylo možné napravit výzvou ve smyslu ust. § 59 odst. 3 trestního řádu.¹²⁴ Domnívám se, že toto vyjádření Ústavního soudu ve prospěch odstranění přepjatého formalismu některých soudů může mít pozitivní vliv na rozhodovací praxi soudů a poskytnout tak vyšší ochranu práva obviněných na spravedlivý proces ve smyslu ust. čl. 36 odst. 1 LZPS, avšak zároveň je absolutně nezbytné, aby byla každá situace posouzena s největší pečlivostí a nedošlo tak například k navrácení lhůty v případech, kdy byl odpor proti trestnímu příkazu skutečně podán neoprávněnou osobou, nebo k jinému obdobnému pochybení.

Práva k podání odporu se lze i výslovně vzdát, přičemž tato možnost byla do právního řádu implementována novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 265/2001 Sb., reagující na předchozí judikaturu Ústavního soudu i soudů obecných,¹²⁵ dle které je i podání odporu dispozičním právem obviněného, a z ust. § 250 trestního řádu tak lze *per analogiam* dovodit možnost vzdát se práva k jeho podání. Obviněný může navíc svým prohlášením vyloučit i právo jiných oprávněných osob k podání odporu v jeho prospěch a podá-li odpor obhájce za obviněného, který se svého práva k podání odporu výslovně vzdal, takový odpor nemá zákonem stanovené právní účinky.¹²⁶ Je však naprosto zásadní, aby v případě vzdání se práva k podání odporu byly za každé situace pečlivě zváženy okolnosti, za kterých se obviněný svého práva vzdává.¹²⁷ Za případ hodný zvláštního zřetele pak lze považovat např. situaci, kdy je trestním příkazem rozhodnuto ve věci obviněného – cizince, kdy při jakýchkoliv pohybnostech o řádném doručení trestního příkazu, způsobených kupříkladu nedostatečným tlumočením trestního příkazu nebo poučení o opravném prostředku, je třeba mít za to, že se obviněný nevzdal svého práva na odpor a má tedy právo na projednání věci v hlavním líčení, jelikož v opačném případě by mohlo dojít k porušení práva obviněného na spravedlivý proces dle ust. čl. 36 odst. 1 LZPS a práva na veřejné projednání jeho záležitosti dle ust. čl. 38 odst. 2 LZPS, jak bude podrobněji rozebráno v kapitole čtvrté.¹²⁸ V této souvislosti bylo dokonce Ústavnímu soudu navrženo zrušení ust. §314g odst. 1 věty šesté trestního řádu, tedy právě možnosti vzdát se práva k podání odporu, avšak tento návrh byl Ústavním soudem odmítnut s odkazem na přednost interpretace právního předpisu, která je ústavně konformní,

¹²⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 20. 2. 2018, sp. zn. II. ÚS 2791/17.

¹²⁵ Viz. např. nález Ústavního soudu ze dne 23. 9. 1997, sp. zn. I. ÚS 291/96 nebo usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 25. 1. 1999, sp. zn. 4 To 486/98.

¹²⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, str. 3592.

¹²⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 5. 11. 2007, sp. zn. IV. ÚS 1320/07.

¹²⁸ Viz. např. Nález Ústavního soudu ze dne ze dne 21. 3. 2017, sp. zn. III. ÚS 3816/16.

před jeho zrušením, přičemž dané ustanovení nebylo shledáno protiústavním a je způsobilé vyvolat problémy pouze v určitém omezeném okruhu případů.¹²⁹

Na rozdíl od odvolání však odpor proti trestnímu příkazu po jeho podání není v žádném případě možné vzít zpět, jelikož okamžikem podání odporu je trestní příkaz na základě zákona zrušen v celém svém rozsahu, jak již bylo zmíněno v úvodu této kapitoly.¹³⁰

3.3. Odpor a zásada zákazu *reformationis in peius*

V původní úpravě trestního příkazu účinné mezi roky 1973 – 1990 nebylo možné v hlavním líčení, které následovalo po podání odporu proti trestnímu příkazu, uložit obviněnému přísnější trest, než mu byl dříve uložen trestním příkazem, zůstal-li skutkový stav nezměněn.¹³¹ Od účinnosti nové právní úpravy trestního příkazu se však u odporu, na rozdíl od jiných opravných prostředků, zásada zákazu *reformationis in peius* neuplatní a samosoudce tedy není vázán právní kvalifikací ani druhem a výměrou trestu obsaženými v trestním příkazu, a to ani při nezměněném skutkovém stavu.¹³² Judikatura však toto do určité míry koriguje a samosoudce tak nemůže uložit trest přísnější zcela ze své libovůle a bez řádného odůvodnění, přičemž uložení přísnějšího trestu se musí zakládat na skutkovém stavu projednávané věci.¹³³ Absence zásady zákazu *reformationis in peius* tak může v konečném důsledku vyústit v nepodání odporu obviněnými ze strachu, že v následném hlavním líčení jim bude uložen přísnější trest, i za situace, kdy jsou nevinní nebo je uložený trest nepřiměřený, čímž může dojít k porušení jejich práva na spravedlivý proces dle ust. čl. 6 odst. 1 EÚLP.¹³⁴ Zpřísnění trestu v hlavním líčení může dokonce spočívat dokonce i v uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody, přestože trestním příkazem byl uložen pouze trest podmíněný, jelikož uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody trestním příkazem trestní řád neumožňuje.¹³⁵ S Vantuchovým názorem na tuto problematiku se ve větší míře ztotožňuji, jelikož právo k podání opravného prostředku je jedním z atributů práva na spravedlivý proces a v tomto

¹²⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 18. 3. 2015, sp. zn. IV. ÚS 2443/14.

¹³⁰ VANTUCH, Pavel. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. Praktická knihovna (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-750-7, str. 1086.

¹³¹ VANTUCH, Pavel. *K významu a opodstatněnosti trestního příkazu v trestním řádu*. Právní rozhledy. 1996, č. 1, str. 4–9.

¹³² VANTUCH, Pavel. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. Praktická knihovna (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-750-7, str. 1080-1081.

¹³³ Viz. nález Ústavního soudu ze dne 20. 2. 2002, sp. zn. II. ÚS 213/2000, resp. nález Ústavního soudu ze dne 10. 12. 2009, sp. zn. III. ÚS 39/09 a usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 9. 2016, sp. zn. 5 Tdo 1207/2016.

¹³⁴ VANTUCH, Pavel. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. Praktická knihovna (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-750-7, str. 1081.

¹³⁵ Tamtéž.

případě může v souvislosti neexistencí zásady zákazu *reformationis in peius* při podání odporu dojít k jeho narušení.

Vyskytují se však i názory opačné, například Šámal tvrdí, že s ohledem na zvláštní povahou odporu i samotného trestního příkazu, kdy je skutkový stav ve smyslu ust. § 2 odst. 5 trestního řádu zjišťován až v průběhu hlavního líčení, které se v případě trestního příkazu koná pouze po podání odporu a při vydání trestního příkazu nejsou prováděny opatřené důkazy, ale posuzuje se jen, zda jimi byl skutkový stav spolehlivě prokázán, není možné, aby byl soud těmito závěry, které nemají základ v provedeném dokazování, vázán i v dalším řízení.¹³⁶ Poukazuje i na to, že ačkoliv byl dříve zákaz *reformationis in peius* v našem právním řádu zakotven i u trestního příkazu, nepovažuje ho za úplný a namísto jeho návratu by za vhodnější řešení považoval možnost vyloučení soudce, který vydal trestní příkaz, z dalšího projednávání dané věci pro jeho možnou podjatost.¹³⁷ Vyloučení soudce z hlavního líčení, které by následovalo po zrušení trestního příkazu, bych považovala za kompromisní řešení situace způsobené absencí zásady zákazu *reformationis in peius*, avšak zároveň by toto řešení mohlo způsobit značné prodloužení trestního řízení a nebylo by tak v souladu se zásadou rychlosti a hospodárnosti trestního řízení, jelikož nový samosoudce, resp. senát, by se musel seznámit se zcela novou věcí, což může být značně časově náročné. Zavedení možnosti vyloučení samosoudce, který vydal trestní příkaz, z dalšího projednávání věci navrhuje i Jelínek, a to úpravou ust. § 30 trestního řádu, přičemž by nebyl proti, aby taková možnost byla zakotvena i v případě odvolání.¹³⁸

Dále se objevuje i názor, že s absencí zásady zákazu *reformationis in peius* se již vypořádala judikatura¹³⁹ a není tak nadále nutné uvažovat o jejím znovuzavedení v rámci úpravy trestního příkazu. S tímto názorem se úplně neztotožňuji, jelikož nejsem přesvědčená, že by tato problematika byla definitivně vyřešena, zejména s ohledem na to, že ani rozhodnutí vyšších soudů nejsou vždy plně respektována a stále tak může docházet k rozhodnutím, která jsou založena na libovůli soudu a nevyplývají ze zjištěných skutečností. K jednomu z takových případů se vyjádřil i Ústavní soud, když byl obviněný v hlavním líčení po zrušení trestního příkazu odsouzen k přísnějšímu trestu na základě skutečností, se kterými musel být

¹³⁶ MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-572-8, str. 839.

¹³⁷ Tamtéž.

¹³⁸ JELÍNEK, Jiří (ed.) *Alternativní řešení trestních věcí*. Sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny, květen 2015, trestní sekce. Praha: Leges. ISBN 978-80-7502-109-0, str. 18.

¹³⁹ Např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 9. 2016, sp. zn. 5 Tdo 1207/2016.

samosoudce seznámen již při rozhodnutí věci prostřednictvím trestního příkazu, přikládal jim v různých částech trestního řízení různou váhu a jeho rozhodnutí tak bylo založeno na libovůli, což je v trestním řízení velmi nežádoucím jevem, jak již bylo zmíněno výše.¹⁴⁰ Mimo jiné i z tohoto důvodu bych se nejvíce přikláněla k opětovnému zavedení zásady zákazu *reformationis in peius* do právní úpravy trestního příkazu.

3.4. Mimořádné opravné prostředky

Zcela odlišná situace pak nastává, nabyli-li již trestní příkaz právní moci, jelikož při současné podobě právní úpravy neexistuje mnoho možností, jak se bránit proti pravomocnému trestnímu příkazu.¹⁴¹ Zůbek zároveň vyjadřuje pochybnost, zda ta řízení o mimořádných opravných prostředcích, která jsou v současné době přípustná, dokáže právně nevzdělaný obviněný vůbec iniciovat, jelikož si existence takovýchto mimořádných opravných prostředků ani nemusí být vědom.¹⁴² S tímto názorem se zcela neztotožňuji, jelikož dle mého názoru ve chvíli, kdy se obviněný dostane do situace, kdy by přicházelo v úvahu podání některého z mimořádných opravných prostředků přípustných proti trestnímu příkazu, bude pravděpodobně ve většině těchto případů zastoupen obhájcem, který by bezpochyby měl mít znalosti nutné k iniciaci řízení o mimořádných opravných prostředcích.

Dovolání proti trestnímu příkazu není přípustné za žádných okolností, jelikož nejsou splněny zákonné podmínky ust. § 265a odst. 1 trestního řádu, podle kterého je dovolání přípustné proti rozhodnutím soudu ve věci samé, jestliže soud rozhodl ve druhém stupni a zákon to připouští. Ačkoliv trestní příkaz je rozhodnutím ve věci samé, není obsažen v taxativním výčtu dle ust. § 265a odst. 2 trestního řádu, dále pak trestní příkaz nepochybně není rozhodnutím soudu ve druhém stupni a zároveň právní úprava trestního příkazu neobsahuje zmocnění, které by podání dovolání umožňovalo, přičemž shodně se k problematice přípustnosti dovolání proti trestnímu příkazu vyjádřil v jednom ze svých rozhodnutí i Nejvyšší soud.¹⁴³

Trestní řád ve svém ust. § 277 zakotvuje možnost povolení obnovy řízení pro věci skončené trestním příkazem, přičemž tato možnost byla v zákoně představena až novelou

¹⁴⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 20. 2. 2002, sp. zn. II. ÚS 213/2000.

¹⁴¹ ZŮBEK, Jan. *Trestní příkaz vydaný bez ohledu na zjištěný skutkový stav*. Dny práva 2012 – Days of Law 2012, Masarykova univerzita, 2013, s. 1626-1639.

¹⁴² Tamtéž.

¹⁴³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 10. 2002, sp. zn. 6 Tdo 789/2002.

provedenou zákonem č. 265/2001 Sb. ze dne 29. 6. 2001. Do té doby byla možnost povolení obnovy řízení v případě trestního příkazu dovozena judikaturně,¹⁴⁴ jelikož pravomocný trestní příkaz má povahu odsuzujícího rozsudku, avšak musí být splněny zákonné podmínky obnovy řízení podle ust. § 278 odst. 1 nebo odst. 4 trestního řádu a může tedy být povolena, vyjdou-li najevo skutečnosti či důkazy, které nebyly dříve soudu známe, případně poruší-li orgány činné v trestním řízení svou povinnost jednáním zakládajícím trestný čin. V případě trestního příkazu ale nemůže důvod pro povolení obnovy řízení zakládat nesplnění podmínky pro vydání trestního příkazu podle ust. § 314e odst. 1 trestního řádu, tedy spolehlivé prokázání skutkového stavu věci, za předpokladu, že samosoudce vycházel z již známých skutečností a důkazů.¹⁴⁵

Stížnost pro porušení zákona může ministr spravedlnosti podat v souladu s ust. § 266 odst. 1 trestního řádu proti pravomocnému rozhodnutí soudu nebo státního zástupce, je-li v rozporu se zákonem nebo je-li založeno na řízení, ve kterém bylo vadně postupováno. Z předchozího uvedeného tedy vyplývá, že stížnost pro porušení zákona je přípustným mimořádným opravným prostředkem i proti trestnímu příkazu. Zajímavostí je, že ačkoliv řádným opravným prostředkem, tedy odporem, se vždy ruší trestní příkaz jako celek, tak v řízení o stížnosti pro porušení zákona rozhodl Nejvyšší soud v minulosti i o zrušení trestního příkazu pouze co do výroku o náhradě škody,¹⁴⁶ což je podrobněji rozebráno v páté kapitole této práce.

Zůbek pak v souvislosti s mimořádnými opravnými prostředky a jakousi možností dozoru nad činností samosoudce navrhuje změnu právní úpravy, která spočívá v možnosti domoci se zrušení trestních příkazů vydaných v rozporu s ust. § 314e odst. 1 trestního řádu nebo trestních příkazů obsahujících chybnou kvalifikaci skutku.¹⁴⁷ Takovýto opravný prostředek by měl sloužit k nápravě skutkových i podstatných právních vad, přičemž k jeho podání by byl oprávněn obviněný a osoby oprávněné podat v jeho prospěch odpor, příslušný k vyřízení opravného prostředku by byl soud nadřízený tomu, který vadné rozhodnutí vydal a rozsah přezkumu by se týkal pouze toho, zda byl skutkový stav spolehlivě zjištěn a v dané věci tak bylo možné rozhodnout trestním příkazem.¹⁴⁸ S tímto návrhem na zařazení nového mimořádného opravného prostředku se neztotožňuji s ohledem na jeho značnou

¹⁴⁴ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 5. 1. 1995, sp. zn. 4 To 968/94.

¹⁴⁵ Tamtéž.

¹⁴⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 12. 2002, sp. zn. 4 Tz 76/2002.

¹⁴⁷ ZŮBEK, Jan. *Trestní příkaz vydaný bez ohledu na zjištěný skutkový stav*. Dny práva 2012 – Days of Law 2012, Masarykova univerzita, 2013, s. 1626-1639.

¹⁴⁸ Tamtéž

komplikovanost, která by i v kombinaci s příslušností nadřízeného soudu, který by se musel s danou věcí podrobně seznámit, mohla vyústit ve značné prodloužení trestního řízení.

4. Trestní příkaz a základní zásady trestního řízení

Základní zásady trestního řízení jsou vyjádřeny v ust. § 2 trestního řádu a některé z nich můžeme pro jejich význam nalézt i v Ústavě, LZPS nebo mezinárodních dokumentech o lidských právech, přičemž obecně se jedná o souhrn právních principů, které ovládají trestní řízení.¹⁴⁹ Základní zásady tedy ovlivňují a prostupují celé trestní řízení, včetně konečného rozhodnutí, a konkrétně při vydání trestního příkazu se některé vůbec neuplatní, zatímco jiné jsou do určité míry oslabeny, v důsledku čehož je vždy nutno zvážit vhodnost použití tohoto institutu pro řešení konkrétní věci, přičemž tato úvaha je zcela na samosoudci, do jehož působnosti daná věc spadá.¹⁵⁰

4.1. Zásada rychlosti trestního řízení

Zásada rychlosti řízení upravená v ust. čl. 38 odst. 2 LZPS, ust. § 2 odst. 4 trestního řádu a také v ust. § 5 odst. 2 ZSS, resp. i na mezinárodní úrovni v ust. čl. 6 odst. 1 EÚLP, vyjadřuje právo každého na projednání jeho věci bez zbytečných průtahů, přičemž tato zásada ovlivňuje všechna stadia trestního řízení a orgány činné v trestním řízení by tedy měly postupovat tak, aby trestní věci byly vyřízeny urychleně.¹⁵¹ Nepřiměřeně dlouhým trestním řízením se totiž prodlužuje období nejistoty obviněného o jeho budoucnosti, snižuje se účinnost trestního řízení a spolu s ní i jeho výchovný efekt na pachatele trestného činu a stejně tak se postupem času vytrácí vypovídací hodnota důkazů, zejména pak svědeckých výpovědí, jelikož je naprosto přirozené, že lidé uplynulé události zapomínají.¹⁵² K zajištění výkonu této zásady tedy trestní řád obsahuje mimo jiné lhůty, a to jak k projednání určité věci, tak i k vyhotovení rozhodnutí, a ačkoliv se jedná o lhůty pořádkové, může být soudce v případě jejich nedodržení kárně odpovědný.¹⁵³

Právě trestní příkaz je pak prostředkem, který umožňuje značné urychlení trestního řízení a napomáhá tak uplatnění zásady rychlosti trestního řízení, avšak zároveň se projevuje i negativní stránka jeho využití, když, jak již bylo výše několikrát zmíněno a podloženo

¹⁴⁹ JELÍNEK, Jiří, ŘÍHA Jiří a SOVÁK Zdeněk. *Rozhodnutí ve věcech trestních: se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-302-5, str. 16.

¹⁵⁰ Tamtéž, str. 17-18.

¹⁵¹ Tamtéž, str. 28.

¹⁵² Tamtéž.

¹⁵³ Tamtéž.

statistickými daty, se trestní příkaz těší s ohledem na svou jednoduchost mnohdy až příliš velké oblibě, a to často na úkor dalších možných alternativních způsobů vyřízení věci. V souvislosti se zásadou rychlosti trestního řízení bývá pak obviněnému prostřednictvím trestního příkazu ukládán trest mírnější, než by tomu bylo v hlavním líčení, a to jako jakýsi druh „odměny“ za rychlejší vyřízení dané věci a s tím související menší míru zatěžování soudní soustavy, přičemž takovýto postup však může vést až k porušení práva obviněného na spravedlivý proces způsobený již výše zmíněnou absencí zásady zákazu *reformationis in peius*.¹⁵⁴ Dle mého názoru je tedy za všech okolností nutné proporčně uplatňovat všechny zásady trestního řízení, a zvláště v případě trestního příkazu nepreferovat zásadu rychlosti trestního řízení na úkor zásad ostatních. Dále se domnívám, že s tímto problémem úzce souvisí již výše zmíněná velmi široký okruh věcí, ve kterých je možné rozhodnout trestním příkazem, jelikož při určitém omezení tohoto okruhu by se mohlo zamezit nadužívání institutu trestního příkazu ve snaze o rychlé a jednoduché vyřízení věci a mohlo by dojít k častějšímu využívání jiných alternativních způsobů řešení trestních věcí, a zároveň by stále bylo postupováno v souladu se zásadou rychlosti trestního řízení.

4.2. Zásada veřejnosti, ústnosti a bezprostřednosti trestního řízení

Na základě ust. čl. 96 odst. 2 Ústavy, ust. čl. 38 odst. 2 LZPS, resp. i ust. čl. 6 odst. 1 EÚLP, má každý právo, aby jeho věc byla projednána veřejně v jeho přítomnosti a aby se mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům. Jedná se o zásadu veřejnosti soudního řízení, která je vyjádřena i v ust. § 2 odst. 10 trestního řádu, přičemž vyloučení veřejnosti je umožněno pouze v případech stanovených zákonem. Zásada veřejnosti je jedním z atributů tzv. spravedlivého procesu a jejím hlavním účelem je zejména umožnění kontroly společnosti nad výkonem soudnictví, dále pak chrání obviněného před svévolným rozhodováním a veřejné projednání věci zároveň působí výchovně a pomáhá zajistit prevenci páchání trestné činnosti.¹⁵⁵

Úplnou výjimku ze zásady veřejnosti trestního řízení tvoří právě trestní příkaz, u kterého primárně vůbec nedochází k veřejnému projednání věci, ani k veřejnému vyhlášení rozhodnutí

¹⁵⁴ VANTUCH, Pavel. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. Praktická knihovna (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-750-7, str. 1086–1087.

¹⁵⁵ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-278-3, str. 166.

(trestního příkazu).¹⁵⁶ Někteří se domnívají, že se jedná o porušení práva na spravedlivý proces, když možnost veřejného projednání věci, a tím i dodržení souvisejících zásad trestního řízení, je podmíněna aktivním jednáním obviněného, tedy konkrétně podáním odporu proti trestnímu příkazu.¹⁵⁷ Avšak například Šámal s touto argumentací nesouhlasí a zastává názor, že právo obviněného na veřejné projednání věci je zachováno právě tím, že se může domoci projednání věci v hlavním líčení podáním odporu proti trestnímu příkazu v zákonné lhůtě, čímž je trestní příkaz *ex lege* zrušen, přičemž na tuto nutnost aktivní participace obviněného nahlíží jako na charakteristický rys odklonů, jak bylo podrobněji rozebráno ve druhé kapitole.¹⁵⁸ Shodně se k tomuto tématu vyjádřil i Ústavní soud, který taktéž považuje podání odporu za možnost obviněného, jak se domoci veřejného projednání věci, čímž je jeho právo na spravedlivý proces zachováno.¹⁵⁹ O svém právu k podání odporu a následcích jeho nepodání musí však být obviněný vždy náležitě poučen ve smyslu ust. 314f odst. 1 písm. f) trestního řádu.

Další dvě zásady trestního řízení, které velmi úzce souvisejí jak spolu, tak s výše uvedenou zásadou veřejnosti, jsou obsaženy v ust. § 2 odst. 11 a 12 trestního řádu a zakotvují požadavek rozhodování soudu na základě důkazů provedených při jednání, které je zpravidla vedeno v ústní formě. Zásada ústnosti je přitom dále upravena i na ústavněprávní úrovni v ust. čl. 96 odst. 2 Ústavy a na mezinárodní úrovni v ust. čl. 6 odst. 3 písm. d) EÚLP a předpokládá, že výslech obžalovaných, svědků i znalců bude zpravidla prováděn před soudem, čímž jsou však připuštěny určité výjimky, zejména pak možnost pouhého přečtení protokolu o výslechu či písemně vyhotoveného znaleckého posudku.¹⁶⁰

Na základě zásady bezprostřednosti pak soud smí přihlédnout pouze k těm důkazům před ním skutečně provedených, aby je následně na základě svého bezprostředního dojmu mohl kvalifikovaně zhodnotit a dosáhnout tak věcně správného rozhodnutí v dané věci.¹⁶¹ Zároveň by měl soud získávat důkazy z pramene co nejbližšího dokazované skutečnosti, tedy zejména důkazy vypovídající o dané skutečnosti bezprostředně, jelikož v opačném případě existuje

¹⁵⁶ JELÍNEK, Jiří, ŘÍHA Jiří a SOVÁK Zdeněk. *Rozhodnutí ve věcech trestních: se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-302-5, str. 36.

¹⁵⁷ VANTUCH, Pavel. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. Praktická knihovna (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-750-7, str. 1089–1090.

¹⁵⁸ MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckovy právnícké učebnice. ISBN 978-80-7179-572-8, str. 838.

¹⁵⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 10. 12. 2009, sp. zn. III. ÚS 39/09.

¹⁶⁰ JELÍNEK, Jiří, ŘÍHA Jiří a SOVÁK Zdeněk. *Rozhodnutí ve věcech trestních: se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-302-5, str. 36–37.

¹⁶¹ Tamtéž, str. 37–38.

nebezpečí zkreslení rozhodných skutečností, které nekoresponduje s realitou a může mít za následek vydání věcně nesprávného rozhodnutí, i přesto však mají dovozené důkazy svůj význam, a to např. pro ověření pravdivosti původního důkazu.¹⁶² Shodně jako v případě zásady veřejnosti se zásady ústnosti a bezprostřednosti v případě vydání trestního příkazu vůbec neuplatní, jelikož věc není projednávána v hlavním líčení, ale rozhoduje se pouze na základě spisového materiálu.¹⁶³

4.3. Zásada zajištění práva na obhajobu a právo na používání mateřského jazyka

Zásada zajištění práva na obhajobu zakotvená na mezinárodní úrovni v ust. čl. 6 odst. 3 EÚLP a na ústavněprávní úrovni v ust. čl. 40 odst. 3 LZPS je v trestním řádu obsažena v jeho ust. § 2 odst. 13 a stejně jako zásada veřejnosti soudního řízení tvoří součást práva na spravedlivý proces. Účelem této zásady je zachování práv toho, proti kterému se řízení vede, jelikož mu musí být umožněno uplatnit své právo obhajobu a případně si k tomuto účelu v dané věci zvolit obhájce, přičemž v případech nutné obhajoby dle ust. § 36 trestního řádu je zastoupení obhájcem přímo vyžadováno a obhájce může být obviněnému přidělen, nezvolí-li si ho sám.¹⁶⁴ První složkou zásady zajištění práva na obhajobu je tedy právo hájit se sám, tzv. obhajoba materiální, která se skládá z práva obviněného zúčastnit se projednání věci před soudem, práva vyjádřit se ke všem důkazům a skutečnostem, předkládat důkazy a uvádět další skutečnosti a v neposlední řadě práva činit návrhy a podávat opravné prostředky.¹⁶⁵ Druhou složku představuje tzv. obhajoba formální, tedy právo být zastupován obhájcem, který může být obviněnému v zákonem vymezených případech i ustanoven, a třetí složku pak tvoří právo požadovat, aby orgány činné v trestním řízení postupovaly řádně a zjišťovaly skutečnosti i důkazy svědčící jak v neprospěch obviněného, tak ty svědčící v jeho prospěch.¹⁶⁶ Ústavní soud také konstatoval, že právo na obhajobu spočívá i v tom, aby obviněnému byl poskytnut dostatek času k uplatnění jeho obhajoby, zejména ke konzultaci se svým obhájcem, a zvláštní důraz je na toto kladen zejména u obviněných, kteří byli zbaveni osobní svobody a jejich rozhodovací schopnost je tak nějakým způsobem omezena.¹⁶⁷ Ust. § 2 odst. 13 trestního řádu

¹⁶² Tamtéž, str. 41–42.

¹⁶³ Tamtéž, str. 44.

¹⁶⁴ Tamtéž, str. 44–45.

¹⁶⁵ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-278-3, str. 176–177.

¹⁶⁶ Tamtéž.

¹⁶⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 12. října 2000, sp. zn. III. ÚS 200/2000, shodně s nálezem Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2016, sp. zn. I. ÚS 469/16.

dále stanoví orgánům činným v trestním řízení povinnost k tomu, aby byl ten, proti kterému se trestní řízení vede, o svých právech dostatečně poučen, zejména pokud má jeho jednání závažné procesní důsledky, jako např. vzdání se práva k podání odporu, a byla mu poskytnuta možnost k uplatnění těchto práv, přičemž v případě nedodržení této povinnosti se může jednat o podstatnou vadu řízení.¹⁶⁸

Součástí práva na obhajobu je i právo na používání mateřského jazyka nebo jiného jazyka, o kterém obviněný uvede, že jej ovládá, před orgány činnými v trestním řízení, které má svůj základ v ust. čl. 6 odst. 3 písm. a) EÚLP, ust. čl. 37 odst. 4 LZPS a v trestním řádu je vyjádřeno v jeho ust. § 2 odst. 14. Využije-li pak obviněný toto právo, je nutné v souladu s ust. § 28 trestního řádu přibrat tlumočníka, přičemž odst. 2 téhož ustanovení obsahuje výčet písemností, které je nutné obviněnému přeložit.¹⁶⁹ Podstatou tohoto práva je dosažení procesní rovnosti, jelikož obviněný, který nerozumí projednávané věci, by byl ve značně znevýhodněném postavení, jelikož by pro něj bylo prakticky nemožné vyjádřit se k prováděným důkazům či podat opravný prostředek a uplatnit tak své právo na obhajobu.¹⁷⁰ Tato problematika obviněných – cizinců, jejich práva na obhajobu a užití mateřského jazyka byla v posledních letech často předmětem ústavních stížností, kdy dle Ústavního soudu je nutné, aby byl obviněnému poskytnut dostatek času k uplatnění jeho práva na obhajobu a zároveň aby měl skutečný přístup k právní pomoci, zejména pokud je obviněný omezen na svobodě, kdy se vždy jedná o případ nutné obhajoby dle ust. § 36 odst. 3 trestního řádu a obviněnému tak musí být umožněno poradit se s obhájcem, kterého si zvolí nebo mu bude ustanoven, a zároveň musí být poučen o důsledcích svého jednání, je-li po něm požadováno procesní vyjádření, které může zásadně ovlivnit jeho život.¹⁷¹ Plénum Ústavního soudu pak v relativně nedávné době vydalo stanovisko, dle kterého je porušením ust. čl. 36 odst. 1 LZPS ve spojení s ust. čl. 38 odst. 2 a čl. 8 odst. 2 LZPS, není-li obviněnému doručen úřední překlad trestního příkazu, který bylo nutné přeložit do cizího jazyka, a přitom jsou s ním spojovány právní účinky, přičemž za neústavní je považováno i spojovat právní účinky s doručením takového trestního příkazu, vzdal-li se obviněný, který neovládá český jazyk, v dané věci práva k podání odporu a nebyl o následcích svého jednání náležitě poučen, či mu takové poučení nebo

¹⁶⁸ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-278-3, str. 178.

¹⁶⁹ Tamtéž, str. 179.

¹⁷⁰ JELÍNEK, Jiří, ŘÍHA Jiří a SOVÁK Zdeněk. *Rozhodnutí ve věcech trestních: se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-302-5, str. 48–49.

¹⁷¹ Nález Ústavního soudu ze dne 18. 3. 2015, sp. zn. IV. ÚS 2443/14.

obsah trestního příkazu nebyly náležitě přetlumočeny tak, aby plně rozuměl následkům svého jednání.¹⁷² V rozporu se zajištěním práva obviněného na obhajobu a poskytnutím dostatečného času pro přípravu takové obhajoby je i situace, kdy je obviněný – cizinec postaven před rozhodnutí, zda bude vazebně stíhán a právo k podání odporu mu zůstane zachováno nebo se tohoto svého práva vzdá a nebude vzat do vazby, nebyl-li dostatečně poučen o následcích takového jednání.¹⁷³

4.4. Zásada materiální pravdy a zásada volného hodnocení důkazů

Zásada materiální pravdy jako protipól formální pravdy, která se spoléhá na skutečnosti a důkazy předložené soudu stranami, je vyjádřena v ust. § 2 odst. 5 trestního řádu a vyžaduje zjištění skutkového stavu věci, o kterém nejsou důvodné pochybnosti.¹⁷⁴ Tato dikce příslušného ustanovení byla v trestním řádu představena současně s návratem institutu trestního příkazu, tedy novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 292/1993 Sb., přičemž dříve byla v tomto ustanovení zakotvena zásada objektivní pravdy, jejíž užití mělo dle důvodové zprávy za následek neúměrně rozsáhlé dokazované každé skutečnosti, která mohla být v probíhajícím trestním řízení více či méně bezvýznamná, a byla tak nahrazena právě zásadou materiální pravdy, ačkoliv v praxi již bylo dokazování pouze skutečností významných pro trestní řízení zcela běžné, stejně jako to, že orgány činné v trestním řízení mohou rozhodovat pouze na základě skutečností, o nichž nejsou důvodné pochybnosti a dle Jelínka tak nová dikce ustanovení nepřinesla významnější změny.¹⁷⁵ Výjimku ze zásady materiální pravdy představují tzv. zjednodušená řízení před samosoudcem, mezi které spadá i rozhodnutí trestním příkazem, když dle ust. § 314b odst. 2 trestního řádu po zkráceném přípravném řízení soudce vyslechne podezřelého jako obviněného, určí, které skutečnosti jsou považovány za nesporné a zda podezřelý souhlasí, aby takové skutečnosti nebyly u hlavního líčení dokazovány a následně může samosoudce vydat některé z rozhodnutí vydávaných mimo hlavní líčení, tedy i trestní příkaz, nebo nařídit hlavní líčení.¹⁷⁶

¹⁷² Stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 29. 1. 2019, sp. zn. Pl. ÚS-st. 49/18.

¹⁷³ Nález Ústavního soudu ze dne 12. 3. 2019, sp. zn. III. ÚS 3464/17-4, nález Ústavního soudu ze dne 3. 9. 2019, sp. zn. I. ÚS 1688/19.

¹⁷⁴ JELÍNEK, Jiří, ŘÍHA Jiří a SOVÁK Zdeněk. *Rozhodnutí ve věcech trestních: se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-302-5, str. 22.

¹⁷⁵ JELÍNEK, Jiří. *Novelizace trestního řádu v roce 1993*. Bulletin advokacie. 1994, č. 2, str. 13.

¹⁷⁶ JELÍNEK, Jiří, ŘÍHA Jiří a SOVÁK Zdeněk. *Rozhodnutí ve věcech trestních: se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-302-5, str. 23.

Jedním z předpokladů ke zjištění materiální pravdy je pak bezpochyby zásada volného hodnocení důkazů vyjádřená v ust. § 2 odst. 6 trestního řádu, podle které orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu, přičemž každé rozhodnutí musí být pečlivě odůvodněno s uvedením provedených důkazů, prokázaných skutečností a právních úvah, které jsou podkladem daného rozhodnutí.¹⁷⁷ Výjimku z této klasické konstrukce pak představuje mimo jiné právě trestní příkaz, který dle ust. § 314f odst. 1 trestního řádu nemusí obsahovat odůvodnění.¹⁷⁸

¹⁷⁷ Tamtéž, str. 33.

¹⁷⁸ Tamtéž, str. 34.

5. Poškozený a náhrada škody v trestním příkazu

Poškozený je na základě ust. § 12 odst. 6 trestního řádu jednou ze stran trestního řízení a podle ust. § 43 odst. 1 trestního řádu je poškozený „*ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil,*“ v souvislosti s čímž mu náleží určitá práva. Již znovuzavedením institutu trestního příkazu do českého právního řádu k počátku roku 1994 bylo umožněno rozhodnout jeho prostřednictvím právě i o náhradě škody, byl-li nárok na její náhradu řádně uplatněn.¹⁷⁹ V průběhu následujících let tato úprava doznala ještě několika dalších změn, čímž bylo dosaženo dnešní podoby ust. § 314f odst. 1 písm. e) trestního řádu, který mimo rozhodnutí o náhradě škody umožňuje i rozhodnutí o náhradě nemajetkové újmy v penězích nebo vydání bezdůvodného obohacení, a to opět za podmínky řádného uplatnění nároku.

5.1. Uplatnění nároku na náhradu škody

Pro rozhodnutí o nároku na náhradu škody je poškozený povinen svůj nárok uplatnit v souladu s ust. § 43 odst. 3 trestního řádu, přičemž je nutné uvést z jakého důvodu a v jaké výši je nárok uplatňován a obviněný musí být schopen tyto skutečnosti doložit. Samotné uplatňování nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo vydání bezdůvodného obohacení (dále jen „náhrada škody“) se však s ohledem na současnou právní úpravu může jevit poněkud problematickým. Poškozený totiž musí uplatnit svůj nárok na náhradu škody včas, konkrétně tedy do okamžiku vydání trestního příkazu.¹⁸⁰ K vydání trestního příkazu však může dojít, aniž by se o tom poškozený vůbec dozvěděl, jelikož soud není povinen poškozeného o svém záměru vydat trestní příkaz jakkoliv informovat, zatímco poškozený např. zamýšlí uplatnit náhradu škody až při hlavním líčení, před zahájením dokazování,¹⁸¹ přičemž okamžikem vydání trestního příkazu o tuto možnost pochopitelně přichází.¹⁸² Nejvyšší soud dále judikturně dovodil, že k uplatnění nároku na náhradu škody nepostačuje např. pouhé prohlášení poškozeného o uplatnění nároku na náhradu škody ve výši, která bude určena znaleckým posudkem, jelikož takový postup není v souladu

¹⁷⁹ Viz. novelizace trestního řádu zákonem č. 292/1993 Sb. ze dne 10. 11. 1993.

¹⁸⁰ JELÍNEK, Jiří a Tomáš GŘIVNA. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012. Teoretik. ISBN 978-80-87576-39-7, str. 57.

¹⁸¹ V souladu s ust. § 43 odst. 3 trestního řádu.

¹⁸² JELÍNEK, Jiří a Tomáš GŘIVNA. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012. Teoretik. ISBN 978-80-87576-39-7, str. 19.

s ust. § 43 odst. 3 trestního řádu, dle kterého musí být z návrhu patrné, z jakých důvodů a v jaké výši se nárok na náhradu škody uplatňuje, a je tedy třeba v návrhu uvést alespoň minimální výši uplatňovaného nároku.¹⁸³

Durdík by tedy v souvislosti s tímto problémem považoval za vhodné, aby v trestním řádu byla zakotvena povinnost soudu informovat poškozeného, chystá-li se v dané věci rozhodnout trestním příkazem, za účelem zachování možnosti poškozeného ke včasnému uplatnění nároku na náhradu škody nebo upřesnění výše nároku již uplatněného.¹⁸⁴ Tuto možnou informační povinnost dále konkretizuje, když navrhuje, aby na základě právní kvalifikace stíhaného skutku o možnosti vydání trestního příkazu poškozeného informoval v rámci své poučovací povinnosti policejní orgán při podání vysvětlení nebo výsledku, případně pak státní zástupce při písemném vyrozumění poškozeného o podané obžalobě nebo návrhu na potrestání, přičemž zároveň poukazuje na to, že by k zavedení této praxe ani nebylo třeba změny právní úpravy, jelikož by se jednalo o postup ve smyslu stávajícího ust. § 46 trestního řádu.¹⁸⁵ V tomto duchu uvažoval i Nejvyšší soud a Nejvyšší státní zastupitelství ve společném podnětu k úpravě trestního řádu, avšak považují v tomto směru za nutnou i změnu právní úpravy a byla tak navržena změna zmíněného ust. § 46 trestního řádu týkající se právě zakotvení povinnosti orgánů činných v trestním řízení k upozornění poškozeného na možnost vydání trestního příkazu bezprostředně po podání obžaloby nebo návrhu na potrestání, bez nutnosti nařízení hlavního líčení.¹⁸⁶ Domnívám se, že současnou podobu ust. § 46 trestního řádu nelze vyložit tak, že by orgánům činným v trestním řízení ukládala povinnost informovat poškozeného, chystají-li se v dané věci rozhodnout trestním příkazem a přikláběla bych se tedy k tomu, aby zde v budoucnu tato povinnost upravena byla, což by bezpochyby zajišťovalo vyšší standard ochrany práv poškozeného.

5.2. Poškozený a opravné prostředky

Dalším značně rozporuplným aspektem rozhodování o nároku na náhradu škody je nemožnost poškozeného podat řádný opravný prostředek – tedy odpor – proti trestnímu příkazu.¹⁸⁷ Jelínek považuje tuto právní úpravu za neuspokojivou, jelikož zakládá nerovnost

¹⁸³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 12. 2002, sp. zn. 4 Tz 76/2002.

¹⁸⁴ JELÍNEK, Jiří a TOMÁŠ GRIVNA. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012. Teoretik. ISBN 978-80-87576-39-7, str. 20.

¹⁸⁵ Tamtéž, str. 57.

¹⁸⁶ ŠÁMAL, Pavel, ŘÍHA, Jiří, STRYA, Jan. *Odklony v justiční praxi – 1. část*. Trestněprávní revue. 2019, č. 9, str. 177-186.

¹⁸⁷ Viz. výčet osob oprávněných podat odpor proti trestnímu příkazu dle ust. § 314 g odst. 1 trestního řádu.

postavení procesních stran, když poškozený, jako osoba bezprostředně dotčená trestním příkazem, není oprávněn proti takovému trestnímu příkazu podat odpor a poškozenému tak nejenže není umožněno napadnout nesprávné rozhodnutí o náhradě škody, ale je mu odepřena i možnost obrany v případě, že o jeho nároku nebylo samosoudcem vůbec rozhodnuto.¹⁸⁸ Na rozdíl od právní úpravy projednání věci v hlavním líčení totiž zákonodárce v úpravě trestního příkazu samosoudci neukládá povinnost uložit obviněnému povinnost k náhradě škody a stejně tak poškozenému neumožňuje právě podání odporu proti trestnímu příkazu.¹⁸⁹ Domnívám se, že se v tomto případě mohlo jednat i o pouhé opomenutí zákonodárce. Zároveň se ztotožňuji s Jelínkem v tom, že by bylo vhodné poškozenému podání odporu umožnit, přičemž podáním odporu proti výroku o náhradě škody by došlo ke zrušení pouze tohoto výroku a samosoudce by ve věci sám rozhodl nebo by poškozeného dále odkázal na řízení ve věcech občanskoprávních.¹⁹⁰

Existují však i názory vyjadřující se proti možnosti zavedení práva poškozeného k podání odporu proti trestnímu příkazu, jelikož poškozený by mohl napadnout i výrok o vině a trestu, pokud by podáním odporu byl trestní příkaz zrušen v celém svém rozsahu, jako v současné právní úpravě odporu, a zároveň v případě zrušení trestního příkazu pouze v rozsahu výroku o náhradě škody by nebylo nadále účelné pokračovat v trestním řízení a došlo by k narušení samotné povahy odporu, který se vyznačuje právě tím, že jeho důsledkem je zrušení trestního příkazu jako celku.¹⁹¹ S tímto názorem se však zcela neztotožňuji, domnívám se, že, ačkoliv má odpor jako opravný prostředek specifickou povahu, nebyla by tato jeho povaha narušena, pokud by bylo poškozenému umožněno podat odpor proti té části trestního příkazu, která se ho týká, tedy proti výroku o náhradě škody. Zároveň rozhodně nepovažuji za neúčelné, pokud bylo po zrušení výroku o náhradě škody dále pokračováno v trestním řízení, jelikož by dle mého názoru tímto způsobem bylo zajištěno právo poškozeného jako účastníka řízení k obraně proti vadnému rozhodnutí ve věci, která se ho bezprostředně týká. Nejvyšší soud již dříve judikoval, že je možné zrušit pouze výrok o náhradě škody, byl-li trestní příkaz napaden stížností pro porušení zákona, jelikož nárok na náhradu škody nebyl náležitě uplatněn a trestní příkaz přesto výrok o náhradě škody obsahuje.¹⁹² Nejvyšší soud tedy ve svém

¹⁸⁸ JELÍNEK, Jiří a Tomáš GRIVNA. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012. Teoretik. ISBN 978-80-87576-39-7, str. 20.

¹⁸⁹ Tamtéž.

¹⁹⁰ Tamtéž, str. 21.

¹⁹¹ ŠÁMAL, Pavel, ŘÍHA, Jiří, STRYA, Jan. *Odklony v justiční praxi – 1. část*. Trestněprávní revue. 2019, č. 9, str. 177-186.

¹⁹² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 12. 2002, sp. zn. 4 Tz 76/2002.

rozhodnutí předeštel, že v určitých situacích lze přistoupit ke zrušení pouze výroku o náhradě škody, jelikož by bylo neúčelné a nehospodárné rušit trestní příkaz jako celek, bylo-li o vině a trestu rozhodnuto správně. S ohledem na plné zachování práv poškozeného k uplatnění nároku na náhradu škody a hospodárnosti trestního řízení bych se tedy vyjádřila pro zakotvení možnosti podání odporu poškozeným proti výroku o náhradě škody. V podobném duchu se vyjadřuje i Beranová, dle které nelze považovat za zákonné rozhodnutí takové, které obsahuje vadný nebo neúplný výrok o náhradě škody nebo je v něm výrok o náhradě škody naopak opomenut, přičemž možnost přezkoumání takto vadného rozhodnutí považuje za nutnou k naplnění účelu trestního řízení, konkrétně tedy ust. § 1 odst. 1 trestního řádu.¹⁹³

Existují i kompromisní návrhy řešení mezi výše zmíněnými přístupy, přičemž takovým návrhem je např. možnost poškozeného i obviněného podat odvolání proti výroku o náhradě škody, přičemž takové odvolání by mělo za následek zrušení pouze napadeného výroku, nikoli trestního příkazu jako celku.¹⁹⁴ Tento návrh navíc v rámci zachování hospodárnosti trestního řízení necílí k tomu, aby v případě zrušení výroku o náhradě škody bylo nařízeno hlavní líčení a tím narušován účet trestního příkazu, ale navrhuje předložit danou věc nejbližší nadřízenému soudu, aby o ní rozhodl, přičemž přezkoumání by se týkalo výhradně výroku o náhradě škody a záleželo by na konkrétní situaci, zda by nadřízený soud ve věci sám rozhodl nebo by ji vrátil soudu prvního stupně.¹⁹⁵ Takovýmto kompromisním řešením se jeho autor pravděpodobně pokoušel vyhovět námitkám, které se objevují proti zavedení možnosti poškozeného k podání odporu, avšak navrhovaná úprava se zdá poněkud komplikovaná. Dle mého názoru by tedy byla nejvhodnějším řešením této komplikované situace skutečně možnost poškozeného podat odpor, přičemž např. slovenská právní úprava tuto možnost již upravuje v ust. § 355 odst. 2 zákona č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok, a poškozený tak může co do výroku o náhradě škody podat odpor, čímž se trestní příkaz ve výroku o náhradě škody ruší a samosoudce odkáže poškozeného usnesením na civilní řízení nebo řízení před jiným příslušným orgánem a shodně se postupuje i v případě, že výrok o náhradě škody je napadnut jinou z osob, které jsou oprávněny k podání odporu.

Jako prostředek *ultima ratio* k obraně práv poškozeného bych pak označila podání ústavní stížnosti, což se však v současné době zároveň jeví jako jediná možnost obrany, které

¹⁹³ BERANOVÁ, Andrea. *Úvahy nad právní úpravou adhezního řízení de lege ferenda*. Trestněprávní revue. 2016, č. 10, str. 221-226.

¹⁹⁴ ZŮBEK, Jan, VRBA, Milan. *Poškozený a právo odporu*. Trestněprávní revue. 2012, č. 9, str. 195-198.

¹⁹⁵ Tamtéž.

se může poškozenému dostat.¹⁹⁶ Již z povahy věci je však pochopitelně nežádoucí, aby se poškození k tomuto kroku uchýlovali, jelikož Ústavní soud není součástí soustavy obecných soudů a nemá sloužit jako další instance k vyřizování jejich pochybení, nýbrž má být vrcholným orgánem kontroly ústavnosti, došlo-li k porušení práv zaručených ústavním pořádkem a bylo by tak nutné dokázat, že vadným nebo chybějícím výrokem o náhradě škody došlo k porušení základních lidských práv a svobod poškozeného.¹⁹⁷

¹⁹⁶ ZŮBEK, Jan, VRBA, Milan. *Poškozený a právo odporu*. Trestněprávní revue. 2012, č. 9, str. 195-198.

¹⁹⁷ Tamtéž.

Závěr

Jak již bylo výše několikrát zmíněno, trestní příkaz je mezi soudci velmi často užívaným institutem a je jím tak řešeno významné množství trestních věcí. Nelze však opomenout, že odborná literatura se k současné právní úpravě trestního příkazu vyjadřuje v mnoha ohledech poněkud kriticky, zejména pak v souvislosti se zachováním práva na spravedlivý proces a jeho mnoha aspekty. Účelem této práce tedy byla analýza této právní úpravy a navržení možných řešení jednotlivých sporných bodů.

Hned v druhé kapitole práce je zmíněna problematika šíře trestných činů, které spadají do pravomoci samosoudce, a ve kterých je tedy možné vydat trestní příkaz. V současné době samosoudce koná řízení o trestných činech, na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let. V souvislosti s takto širokým vymezením pak dochází až k nadužívání institutu trestního příkazu a jeho preferenci před dalšími alternativními způsoby řešení trestních věcí. Snížením pětileté hranice na dva (příp. tři) roky by dle mého názoru bylo dosaženo vyšší proporcionality a omezilo by se vydávání trestních příkazů ve věcech, kde by byl vhodnější odlišný postup.

Dále je obsahem druhé kapitoly i problematika dokazování, tedy konkrétně spolehlivého prokázání skutkového stavu opatřenými důkazy. Zde bych souhlasila s Vantuchovým návrhem doplnit do znění ust. 314e odst. 1 trestního řádu i úřední záznamy, aby nevznikaly pochybnosti o tom, zda může být v daném případě úřední záznam být použit jako důkaz či nikoliv. Nejextenzivněji se pak druhá kapitola zabývá tématem ukládání sankcí prostřednictvím trestního příkazu, kde bych právní úpravu z většiny označila jako vyhovující, snad jen s výjimkou peněžitého trestu, u kterého bych navrhovala jeho omezení oproti běžným sazbám, jako tomu je u většiny ostatních sankcí.

Celá čtvrtá část této práce se pak zabývá vztahem trestního příkazu a základních zásad trestního řízení, které se ne vždy u tohoto institutu uplatní. V této souvislosti bývá trestní příkaz často označován za institut narušující právo na spravedlivý proces a s touto argumentací byl i počátkem 90. let vypuštěn z trestního řádu. Dle mého názoru zůstává právo obviněného na spravedlivý proces zachováno i přes neuplatnění některých těchto zásad, jelikož obviněný se může domoci veřejného projednání své věci v hlavním líčení podáním odporu. Je však zásadní, aby byl obviněný o svých právech a důsledcích svého jednání vždy náležitě poučen, jelikož

v některých situacích, jak již bylo několikrát uvedeno výše, může k porušení práva na spravedlivý proces skutečně dojít.

Jako poměrně závažný problém s dalekosáhlými důsledky pro obviněné vnímám absenci zásady zákazu *reformationis in peius*, která může na obviněné působit velmi negativně, jelikož riziko uložení přísnějšího trestu v hlavním líčení je může odrazovat od podání opravného prostředku a narušit tak právo na spravedlivý proces. Osobně bych se nejvíce přikláněla k možnosti zavedení zásady zákazu *reformationis in peius* v tom rozsahu, aby obviněnému nemohl být uložen v hlavním líčení po podání odporu proti trestnímu příkazu přísnější trest, než byl uložen trestním příkazem, je-li rozhodováno na základě nezměněného skutkového stavu, jako tomu bylo v právní úpravě před rokem 1993. S ohledem na vyjádření směřující proti znovuzavedení zásady zákazu *reformationis in peius* bych pak považovala za kompromisní řešení možnost vyloučení soudce, který vydal trestní příkaz, z dalšího projednávání věci.

Dalším problematickým tématem je možnost poškozeného k uplatnění náhrady škody, resp. zejména jeho možnost k podání opravného prostředku, je-li o jeho nároku rozhodnuto chybně nebo není-li o jeho nároku rozhodnuto vůbec. Poškozený totiž dle současné právní úpravy není osobou oprávněnou k podání odporu. I přes veškeré názory vyjadřující se proti tomuto řešení bych se nejvíce přiklonila k zakotvení možnosti poškozeného podat odpor proti trestnímu příkazu, avšak pouze co do výroku o náhradě škody, aby nemohlo dojít k situaci, kdy by poškozený mohl ovlivnit výrok o vině a trestu. Ve vztahu k poškozeným a preciznější ochraně jejich práv by pak bezpochyby bylo zlepšením i rozšířením poučovací povinnosti orgánů činných v trestním řízení, které by poškozené informovali o možnosti, že ve věci bude rozhodnuto trestním příkazem, čímž by bylo poškozeným lépe umožněno včas uplatnit své nároky.

Úplným závěrem bych tedy shrnula, že na základě výše uvedeného se i přes veškeré jeho nedostatky domnívám, že trestní příkaz má v naší právní úpravě bezpochyby své opodstatnění a rozhodně se tedy nepřikláním k možnosti jeho zrušení. Jsem toho názoru, že veškeré existující problémy a nedostatky je možné vyřešit změnou právní úpravy.

Seznam použité literatury

Učebnice, komentáře a monografie

- DRAŠTÍK, Antonín, FENYK Jaroslav a kol. *Trestní řád: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7.
- FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GŘIVNA. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0.
- JELÍNEK, Jiří (ed.) *Alternativní řešení trestních věcí*. Sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny, květen 2015, trestní sekce. Praha: Leges. ISBN 978-80-7502-109-0.
- JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou: zákon o soudnictví ve věcech mládeže, zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, advokátní tarif*. 7. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2017. Glosátor. ISBN 978-80-7502-230-1.
- JELÍNEK, Jiří a Tomáš GŘIVNA. *Poškozený a oběť trestného činu z trestněprávního a kriminologického pohledu*. Praha: Leges, 2012. Teoretik. ISBN 978-80-87576-39-7.
- JELÍNEK, Jiří, Jiří ŘÍHA a Zdeněk SOVÁK. *Rozhodnutí ve věcech trestních: se vzory rozhodnutí soudů a podání advokátů*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-302-5.
- JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-278-3.
- MUSIL, Jan, Vladimír KRATOCHVÍL a Pavel ŠÁMAL. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3., přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-572-8.
- PRUŠÁK, Josef. *Československé řízení trestní platné v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. V Praze: Všehrd, 1921. Knihovna "Všehrdu."
- RŮŽEK, Antonín. *Československé trestní řízení: učebnice pro právnické fakulty*. 3., dopl. a částečně přeprac. vyd. Praha: Orbis, 1977. Učebnice (Orbis).
- SOTOLÁŘ, Alexander, Pavel ŠÁMAL a František PÚRY. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C.H. Beck, 2000. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-7179-350-7.

- STORCH, František, SPÁČIL, Jiří, ed. *Řízení trestní rakouské*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Klasická právní díla (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-651-6.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.
- ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-87576-93-9.
- VANTUCH, Pavel. *Obhajoba obviněného*. 3., dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2010. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 978-80-7400-321-9.
- VANTUCH, Pavel. *Trestní řízení z pohledu obhajoby*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. Praktická knihovna (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-750-7.

Odborné články

- BERANOVÁ, Andrea. *Úvahy nad právní úpravou adhezního řízení de lege ferenda*. Trestněprávní revue. 2016, č. 10.
- JELÍNEK, Jiří. *Novelizace trestního řádu v roce 1993*. Bulletin advokacie. 1994, č. 2.
- PROVAZNÍK, Jan. *Odklony v českém trestním řízení – úvahy před možnou rekodifikací*. Trestněprávní revue. 2016, č. 4.
- SOVÁK, Zdeněk. *K novelizaci trestního řádu*. Právní rozhledy. 1993, č. 5.
- ŠÁMAL, Pavel, ŘÍHA, Jiří, STRYA, Jan. *Odklony v justiční praxi – 1. část*. Trestněprávní revue. 2019, č. 9.
- ŠČERBA, Filip. *Procesní alternativy a jejich vliv na využívání alternativních trestů*. Dny práva 2012 – Days of Law 2012, Masarykova univerzita, 2013.
- ŠČERBA, Filip. *Využívání alternativních opatření v praxi*. Trestněprávní revue. 2013, č. 6.
- ŠELLENG, Dalibor. *Ke vztahu upuštění od potrestání a trestního příkazu*. Bulletin advokacie. 2016, č. 5.
- TIBITANZLOVÁ, Alena. *Sankcionování právnických osob a praxe českých trestních soudů*. Bulletin advokacie. 2016, č. 10.
- VANTUCH, Pavel. *K významu a opodstatněnosti trestního příkazu v trestním řádu*. Právní rozhledy. 1996, č. 1.
- VRTĚL, Petr. *Ztížené řízení před samosoudcem*. Trestněprávní revue. 2002, č. 4.

- ZŮBEK, Jan. *Trestní příkaz vydaný bez ohledu na zjištěný skutkový stav*. Dny práva 2012 – Days of Law 2012, Masarykova univerzita, 2013.
- ZŮBEK, Jan, VRBA, Milan. *Poškozený a právo odporu*. Trestněprávní revue. 2012, č. 9.

Ostatní zdroje (statistiky, důvodové zprávy...)

- České soudnictví 2018: Výroční statistická zpráva, Ministerstvo Spravedlnosti, dostupné také na: https://www.justice.cz/documents/12681/719244/Ceske_soudnictvi_2018_vyrocní_stat_zprava.pdf/7a0eb503-6fd7-4b70-b31f-882398651520.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 114/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, dostupné také na: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=214>.
- Rekodifikace trestního práva procesního, pracovní verze paragrafového znění, aktuální ke dni 1. 1. 2020, dostupné na: <https://tpp.justice.cz>.

Judikatura

- Nález Ústavního soudu ze dne 23.9. 1997, sp. zn. I. ÚS 291/96
- Nález Ústavního soudu ze dne 12. 10. 2000, sp. zn. III. ÚS 200/2000
- Nález Ústavního soudu ze dne 20. 2. 2002, sp. zn. II. ÚS 213/2000
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 20. 2005, sp. zn. I. ÚS 46/05
- Nález Ústavního soudu ze dne 5. 11. 2007, sp. zn. IV. ÚS 1320/07
- Nález Ústavního soudu ze dne 10. 12. 2009, sp. zn. III. ÚS 39/09
- Nález Ústavního soudu ze dne 20. 9. 2011, sp. zn. II. ÚS 1739/11
- Nález Ústavního soudu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. I. ÚS 2822/13
- Nález Ústavního soudu ze dne 20. 8. 2014, sp. zn. I. ÚS 892/14
- Nález Ústavního soudu ze dne 18. 3. 2015, sp. zn. IV. ÚS 2443/14
- Nález Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2016, sp. zn. I. ÚS 469/16
- Nález Ústavního soudu ze dne ze dne 21. 3. 2017, sp. zn. III. ÚS 3816/16
- Nález Ústavního soudu ze dne 20. 2. 2018, sp. zn. II. ÚS 2791/17
- Stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 29. 1. 2019, sp. zn. Pl. ÚS-st. 49/18
- Nález Ústavního soudu ze dne 12. 3. 2019, sp. zn. III. ÚS 3464/17-4

- Nález Ústavního soudu ze dne 3. 9. 2019, sp. zn. I. ÚS 1688/19

- Stanovisko Nejvyššího soudu SSR ze dne 2. 1. 1972, sp. zn. Tpj 18/72
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR ze dne 21. 10. 1980, sp. zn. 5 Tz 95/80
- Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 10. 1986, sp. zn. Stn 1/96
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 3. 1996, sp. zn. 2 Tzn 19/96
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 7. 1996, sp. zn. 2 Tzn 121/96
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 10. 1996, sp. zn. 2 Tzn 161/96
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 1. 2000, sp. zn. 3 Tz 262/2000
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 1. 2000, sp. zn. 4 Tz 209/99
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 3. 2000, sp. zn. 3 Tz 30/2000
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 9. 2000, sp. zn. 5 Tz 177/2000
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 2. 2001, sp. zn. 4 Tz 5/2001
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 5. 2001, sp. zn. 5 Tz 74/2001
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 6. 2001, sp. zn. 4 Tz 112/2001
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. 7. 2002, sp. zn. 4 Tz 40/2002
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 10. 2002, sp. zn. 6 Tdo 789/2002
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 11. 2002, sp. zn. 4 Tz 79/2002
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 12. 2002, sp. zn. 4 Tz 76/2002
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 1. 2003, sp. zn. 4 Tz 99/2002
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 9. 2004, sp. zn. 4 Tz 152/2004
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 10. 2004, sp. zn. 6 Tdo 1191/2004
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 1. 2007, sp. zn. 4 Tz 167/2006
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 7. 2007, sp. zn. 4 Tz 45/2007
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 9. 2016, sp. zn. 5 Tdo 1207/2016
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 11. 2018, sp. zn. 7 Tdo 1357/2018

- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 5. 1. 1995, sp. zn. 4 To 968/94
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 14. 10. 1997, sp. zn. 4 To 865/97
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 8. 1. 1998, sp. zn. 9 To 152/97

- Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 25. 1. 1999, sp. zn. 4 To 486/98
- Rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 18. 5. 2000, sp. zn. 7 To 200/2000

- Usnesení Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 23. 10. 1997 sp. zn. 1 T 97/97
- Rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 29. 4. 2013, sp. zn. 3 T 19/2013
- Rozhodnutí Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou ze dne 17. 10. 2014, sp. zn. 2 T 131/2014

Seznam použitých zkratek

trestní řád	zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů
trestní zákoník	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
z.s.m.	zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)
TOPO	zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim
ZSS	zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích)
doporučení rady Evropy	doporučení Rady Evropy č. R (87) 18 ohledně zjednodušení trestního řízení
EÚLP	Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb.
LZPS	usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
Ústava	Ústava České republiky, č. 1/1993 Sb.

Abstrakt

Tato diplomová práce s názvem trestní příkaz se věnuje zejména rozboru současné právní úpravy trestního příkazu, se zaměřením převážně na její rozporuplnější části. Zároveň jsou k těmto jednotlivým sporným bodům předloženy návrhy změn, které by mohla právní úprava v budoucnu podstoupit za účelem jejich vyjasnění.

Mimo úvodu a závěru obsahuje tato práce celkem pět kapitol, které jsou dále rozčleněné na jednotlivé podkapitoly. Každá kapitola se pak zabývá uceleným úsekem právní úpravy trestního příkazu. První kapitola je věnována historickému vývoji trestního příkazu na našem území, přičemž její první podkapitola je věnována právní úpravě od roku 1873 až do roku 1993, kdy byl trestní příkaz opětovně zakotven v trestním řádu a významně se přiblížil jeho dnešní podobě. Druhá podkapitola pak zachycuje vývoj trestního příkazu od roku 1993 do současnosti.

Druhá, a zároveň nejrozsáhlejší, kapitola této práce již popisuje současnou právní úpravu, konkrétně pak v první podkapitole podmínky vydání trestního příkazu a v druhé podkapitole je blíže rozebrána povaha trestního příkazu jako odklonu a rozhodnutí v trestním řízení. Třetí podkapitola se zaměřuje na jednotlivé sankce ukládané trestním příkazem a podkapitola čtvrtá je zaměřena na formální náležitosti trestního příkazu a jeho doručování.

Obsahem třetí kapitoly jsou opravné prostředky proti trestnímu příkazu, zejména pak odpor, který je také jediným řádným opravným prostředkem. První podkapitola tak komentuje samotné podání odporu, druhá podkapitola je věnována možnosti navrácení lhůty a možnosti vzdání se práva k podání odporu a podkapitola třetí je zaměřena na absenci zásady zákazu *reformationis in peius* v právní úpravě trestního příkazu. Poslední podkapitola je pak stručně věnována mimořádným opravným prostředkům proti trestnímu příkazu.

Čtvrtá kapitola této práce představuje vztah některých základních zásad trestního řízení a trestního příkazu, zejména tedy co se týče užití či omezení těchto zásad při vydání trestního příkazu.

Poslední kapitolou je kapitola pátá, jejímž tématem je poškozený a trestní příkaz, konkrétně pak první podkapitola pojednává o samotném uplatnění nároku na náhradu škody a druhá podkapitola se zabývá možností poškozeného k podání opravných prostředků proti trestnímu příkazu, což současná právní úprava neumožňuje.

Abstract

This thesis with the title criminal order deals mainly with the analysis of the current legal regulation of criminal order, focusing mainly on its more contradictory parts. At the same time, proposals for changes to the individual points of contention, that the legislation could undergo in the future in order to clarify them, are presented.

In addition to the introduction and conclusion, this thesis contains a total of five chapters, which are further divided into individual subchapters. Each chapters then deals with a comprehensive section of the legal regulation of criminal order. The first chapter is dedicated to the historical development of the criminal order on our territory, while its first subchapter is dedicated to the legislation from 1873 to 1993, when the criminal order was re-introduced in the Criminal Procedure Code, already significantly reminding its current form. The second subchapter captures the development of the criminal order from 1993 to the present.

The second, and at the same time the most extensive, chapter of this thesis describes the current legislation, specifically in the first subchapter the conditions of issuing a criminal order and in the second subchapter the nature of the criminal order as a diversion and decision in criminal proceedings. The third subchapter focuses on individual sanctions imposed by a criminal order and the fourth subchapter focuses on the formal requirements of a criminal order and its delivery.

The content of the third chapter deals with appeals against criminal orders, especially protest, which is also the only ordinary appeal. The first subchapter thus comments on the filing of the protest itself, the second subchapter is dedicated to the possibility of returning the limitation period and the possibility of waiving the right to file a protest, and the third subchapter focuses on the absence of the principle of prohibition of *reformationis in peius* in the legal regulation of criminal order. The last subchapter is then briefly dedicated to extraordinary appeals against criminal order.

The fourth chapter of this work introduces the relationship between some of the basic principles of criminal procedure and a criminal order, especially with regard to the use or restriction of these principles in issuing a criminal order.

The last chapter is the fifth chapter, the topic of which is the injured party and the criminal order, specifically the first subchapter deals with the actual claim for damages and the

second subchapter deals with the possibility of the injured party to appeal against the criminal order, which the current legal regulation does not allow.

Klíčová slova

Key words

Trestní příkaz, rozhodnutí v trestním řízení, odpor

Criminal order, decision in criminal proceedings, protest